

Austra Širmane

MANA TĒVU VALODA

Lasāmgrāmata

3. klasei

1 9 6 3

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBAS
KULTŪRAS BIROJS

Vāku zīmējis grafiķis
SIGISMUNDS VIDBERGS.

Trešais iespiedums

Iespiests apgāda VAIDAVA spiestuvē
1237 F Street, Lincoln 8, Nebraska, U.S.A.

Pirmā skolotāja

Lēni, lēni bērziņš auga,
Lēni lapas darināja;
Lēni augu pie māmiņas,
Gudru ņēmu padomiņu.

Labā mana māmuliņa,
Labi mani mācījusi:
Ne sunīša kājām spert,
Ne guntiņas pagalītes.

Labi mani māte māca,
Kā pašai izdarīt:
Ciemā ilgi nedzīvot,
Sētā bargi nerunāt.

Tautas dziesma.

Izejot

"Māmiņ, teic, kad skolā eju,
Vai tur mani kāds ar' gaidīs?
Vai man rādīs liksmu seju?
Mīļi glāstīs, laipni smaidīs?"

"Visur saules māmulīpa
Siltus starus zemē raida;
Skolas logos, dēlīņ, viņa
Siltāk silda, gaišāk smaida."

Ludis Bērziņš.

Skolnieks

Skolas bēniņos dzīvo kaķene Minna ar dēlu Nau Au Vavu. Ja kaķu puikas vārdu tulkotu latviešu valodā, varētu teikt - Melnais Zīda Kažoks, jo kaķēna spalva mīkstāka par mīkstāko zīdu un tumšāka par vistumšāko nakti. Vienīgi pakaklē kaķītim mazs balts laukumiņš. Liekas - tam pie krūtīm pieķēries

balts taurenītis.

Nau Au Vavs vēl neprot lepoties ne ar balto taurenīti, ne spīdīgo kažociņu. Dēla vietā to dara kaķene Minna.

"Mans puika vis nebūs vienkāršs peļu trenkātājs," tā stāsta kaimiņienei. "Viņam jātiek kaķu skolā par skolotāju. Esmu novērojusi, ka skolotājiem ir melni uzvalki un baltas pakakles. Manam puikam tāpat! Viņš izskatās tieši tāds, kādam jābūt kaķu skolas skolotājam."

Minnas dēlēns izrādās nevien glīts kaķu puika, bet arī ļoti veikls mednieks. Peļu ķeršanā tas drīz kļūst nepārspējams.

Minna modri uzmana dēlu, kā tas lūr, kā lec, kā sakampj peli. Vēl pamāca:

"Kaķa soļiem jābūt klusiem kā ēnai. Varbūt pat vēl klusākiem. Un tad lēciens - caps! Kauns, ja pele izmūk! Pele jānoķer, lai tā ne iepīkstēties nepaspēj."

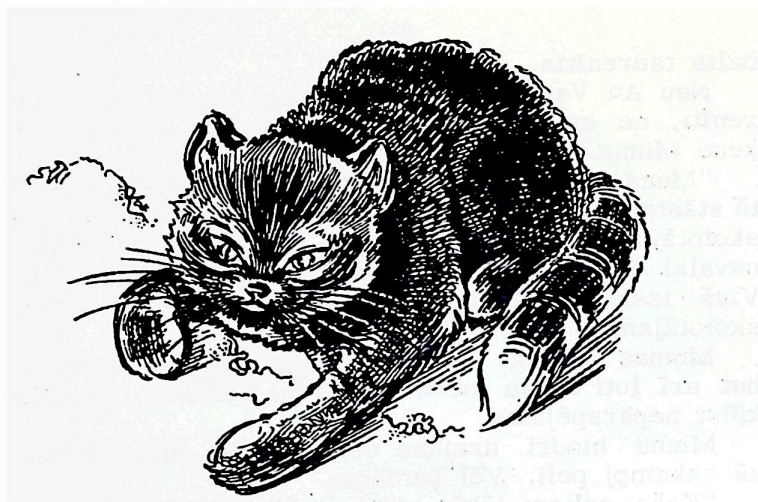
Kaķēns iemācās visu īsi, ātri. Minna apmierināta. Tā palaiž dēlu uz ielas un saka:

"Ej pie Īgnā Runča, lai tas pārbauda, vai esi gatavs kaķu skolas skolotājs. Īgnaiss Runcis ir visu kaķu inspektors. Ko viņš saka, to neviens vairs nedrīkst apšaubīt. Ej droši, nebaidies, kaut gan Īgnaiss Runcis neizskatās ne glīts, ne mīlīgs. Ķepa tam smaga, nagi gaŗi un asi. To nekādā ziņā neaizmirsti! Esi veikls un piesardzīgs. Ja viņš sāk cilāt ķepu, tad bēdz. Aiziesi citā reizē, kad Īgnajam Runcim būs labāks prāts.

Ja viņam patiks tevi šodien pārbaudīt, tad rādi, ko māki, stāsti, ko zini! Ko nezini, par to nevajaga runāt."

Mātes vārdus rūpīgi iegaumējis, kaķēns dodas ceļā. Sirds drusku nemierīga, bet viņš mierina sevi:

"Ja skolnieks esi, no pārbaudījumiem nevari izvairīties."

Īgnaiss Runcis, tikko no medībām pārnācis, gul sētmalē un laiski apskata ciemiņu.

"Ko vazājies apkārt pa svešām sētām?" viņš miegaini nūrd. "Vai paša mājā peļu trūkst?"

Īgnā Runča skarbie vārdi drusku biedē mazo skolnieciņu, bet viņš saņem, pavirzās solīti tuvāk un stāsta savu vajadzību:

"Atnācu pie tevis, lai tu pārbaudi, vai esmu derīgs kaķu skolā par skolotāju. Māte teica - tu esot tik gudrs, ka tam, ko tu sakot, visi ticot. Un ja māte tā domā, tad es arī..."

Ciemiņa valdsirdība padara Īgno Runci drusku mīlīgāku.

"Traks tu būtu, ja neticētu," viņš parāda ķepu ar garšiem, līkiem, asiem nagiem. "Panāc tuvāk! Paraudzīšu, kam deri, kam nederi. Stāsti, ko tu māki!"

"Māku peles ķert. Visi saka, ka es esot veiklībā gandrīz nepārspējams. Gribi redzēt?"

"Nē! Ar veiklību vien nepietiek. Katram godīgam kaķim jāprot peles ķert, bet kaķu skolas skolotājam vajaga zināt arī visas kaķu un cilvēku gudrības."

Pirms tikšanās ar Īgno Runci kaķītis cerēja dabūt

uzslavu, kāda pienākas visveiklākam peļu medniekam. Nu pārsteigumā tas liek astes galu gan uz viena pleca, gan otra brīnās:

"Cilvēku gudrības? Par tām neesmu nekā dzirdējis. Kas man būtu jāzina?"

"Tieši viss tas, ko tu nezini," Īgņajam Runcim iegailējas acis. "Lasīt proti?"

"Protu!"

"Kā ar rakstīšanu?"

"Nau"... kakēns kaunīgi noliec galvu, "posts ar garumzīmēm..."

"Nevajadzēja slinkot. Viss jāiemācās: garumi, īsumi. Murr... Kas šodien par dienu?"

"Brīvdiena. Māte nelika nekā mācīties."

"Ķeburīti, uzmani dienas!" Īgņais Runcis brīdina.

"Aiz trešdienas vienmēr nāk ceturtdiena. Arī tad, ja nekas nav jādara, ja māte lutina. Skaidrs?"

"Skaidrs. Šodien ceturtdiena. Rītu, ja vien negadīsies kādi svētki vai svētdiena, būs piektdiena. Ko tu vēl gribi zināt?"

"Kas par gadu?"

"Pirmais!"

"Tev pirmais, citiem... murr... ko ar tevi runāt! Par agru uz pārbaudījumu esi atnācis. Vai zini ģeografiju? Kuņā Liepājas malā vislabākās peļu medības?"

"Liepājas malā?" kakēns arvien vairāk raujas kamolā. "Liepājas malas neesmu redzējis."

"Mrr... rr..." Īgņais Runcis saviebjas. "Un tu taisies uz kaķu skolu par skolotāju! Melns kažociņš, balta pakakle; bet ar to vien nepietiek. Tev vēl ļoti daudz jāiemācās. Apskati Liepāju, apskati visu pasauli. Kad galva būs gudrību pilna, tad es tevi vēlreiz pārbaudīšu."

Mazais kakītis atkal liek astes galu uz viena pleca, uz otra:

"Liepāja... Pasaule... Ģeografija... Murr... Nu - varbūt līdz vakaram paspēšu visu apskatīt un iemācīties."

Jānis Širmanis - Tincis.

Ceļotāji

Kur braukdami, sīki putni,
Pilni rati piesēduši?
- Mēs braucam tai zemē,
Kur siltāka vasariņa.

Tautas dziesma.

Gāju putnu aizlaišanās

"Nāc līdz, Annele, iesim pie tēva!"

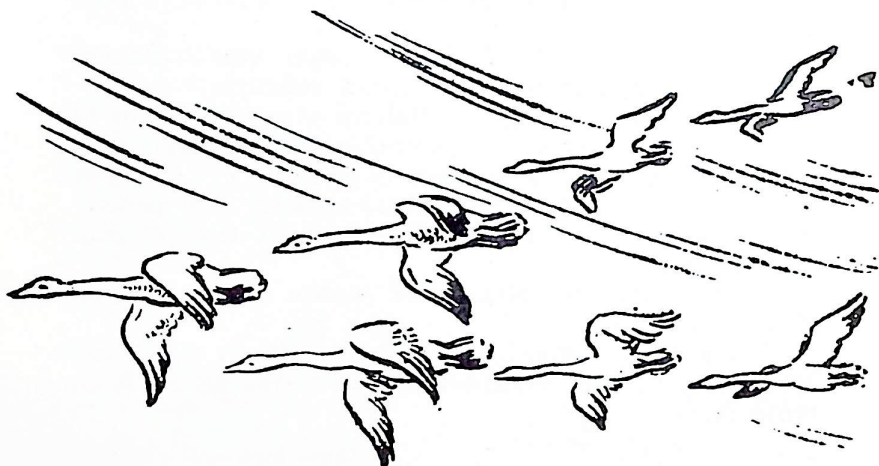
"Kur ir tēvs?"

"Lielceļa laukā, aiz kalna."

Labprāt, labprāt. Annele ir priecīga līdzgājēja,
lai vai cik tālu.

Māte tai nevar dot nevienas rokas, tās pilnas
nesamā. Annele ieķēras mātes brunčos un ļaujas
aizvilkties kalnā.

Švīkstēdama pārskrej ēna. It kā noskanēja sau-
ciens: "Ardievu, Annele!"

Annele atmet galvu atpakaļ un skatās gaisā. Melns trijstūris, viegli grīļodamies, aizslīd tālu zilumā.

"Kas tie ir, māt?"

"Gāju putni. Bēg no ziemas."

"Uz kurieni viņi bēg?"

"Uz siltām zemēm."

"Uz siltām zemēm? Uz cik siltām? Vai tā kā pa Jāpiem?"

"Laikam gan. Tur jau neesot ne sniega, ne sala."

"Ne sniega, ne sala! Tad tur arvien zied vizbuļi, bezdelīgactiņas un kūko dzeguze?"

"Nemāku teikt, neesmu tur bijusi. Bet kas bijuši, stāsta brīnumus."

"Stāsta brīnumus! Kāpēc mēs neejam uz siltām zemēm, māt?"

"Mums nav naudas. Kam nav naudas, tam nav ceļa uz siltām zemēm."

"Vai tad putniem ir nauda?"

"Ej nu, niekalbīt!"

"Nu jā, nu jā. Kāpēc putni zina ceļu? Vai viņiem ir nauda zem spārniem?"

Māte neatbild.

"Kāda tad ir tā nauda? Un kur viņu ņem? Vai tad mēs nekur nevaram dabūt naudu?"

"Nevaicā nu tik daudz. Skaties labāk kur tēvs."

"Kur ir tēvs?"

Viņas jau pārgājušas kalnu. Otrā pusē izplešas līdzens lauks pret sauli. Lauks ir gluži melns, svaigi noecēts. Kāds cilvēks baltā kreklā un baltās biksēs staigā pa lauku.

"Vai tad tas vīrs tur ir tēvs?"

"Vai tad tu to nepazīsti?"

"Kāpēc viņš ir ataudzis atpakaļ? Viņš ir tikpat liels kā es."

"Tas tāpēc, ka mēs stāvam kalnā, bet tēvs lejā. No kalna viss izskatās mazāks. Bet tas, kas stāv kalnā, izskatās lielāks."

Annele stāv lielā izbrīnā. Jocīgi staigā tēvs. Augsti celtām, vieglām, it kā dziedziņā iekārtām kājām. Kā ceļ vienu kāju, roka slīd lielā, kaklā pakārtā grozā, kā ceļ otru kāju, roka kā zibens aiz-

sviež pelēku miglīņu. Miglīņa tūlīt iegrimst zemē. Nekad kāja nepaminas ātrāk, roka nepagausina savu sviedrienu. Un tā bez gala. Ko viņš tur sviež? Tie varētu arī būt tik lieli putniņi kā puteklīši. Vie-nā! pakeŗ no groza. Di-vi! aizsvieŗ pa lauku. Vie-nā! Di-vi! Vie-nā! Di-vi! Annele skaita. Un viņai liekas, ka arī viņai kājas sāk tā cilāties kā tēva kājas. Kad tēvs nonācis sava gājiena galā, viņš apsitās apkārt tik veikli kā ripa uz apaļas malas un viegli viegli iet to pašu ceļu atkal atpakaļ.

"Nāc nu, meitiņ, ko tu tā skaties?"

"Kāpēc tēvs tā danco?"

"Viņš nedanco, bērniņ, viņš sēj jaunu maizīti. Nesmejies vis, tas ir svēts darbs."

Annele palika klusu.

"Svēts darbs! Tas ir svēts darbs!"

A. Brigadere - Dievs, daba, darbs.

Rudens dziesmiņa

Priecātos gan vēl labprāt,

Neko darīt - rudens klāt.

Plavā zālīte jau plauta,

Sienkaudze pie kaudzes krauta.

Ak tu debess, ak tu mūŗs -

Vēji krustām šķērsām pūŗ!

Mani draugi izklīduŗi,

Kur nu kuŗais aizbēguŗi:

Cīrul's, žube, ķīvul's, stārks,

Kam vien tik tāds plānāks svārks.

Visas takas izstaigātas,

Visas dziesmas izdziedātas,

Jārauga tik mājas viet;

Logi, durvis jāslēdz ciet.

Nokrīt liela asara -

Nu ardīevu vasara.

Herberts Dorbe.

Kā kokiem izgāja

1.

Visu cauru vasaru kokiem vajadzēja apmierināties tikai ar vienu pašu uzvalku. Beidzot tas bija tiem galīgi apnicis.

"Mīlā vasara," koki lūdzās, "dod mums skaistākus uzvalkus!"

"Man nav skaistāku," vasara atteica.

Tad koki griezās pie rudens:

"Mīlais ruden, dod mums raibus svētku uzvalkus!"

"Labi," rudens atteica, "došu!"

Un rudens ķērās pie darba.

Viens divi - jaunie uzvalki bija gatavi. Tie bija ļoti grezni: sarkani, dzeltenī, brūni, rūsgani. Kad saule tos apspīdēja, tie izskatījās tā, it kā būtu samta, zīda un zelta.

Viss mežs nu laistīties laistījās, un kokiem bija liels prieks.

2.

Bet atskrēja vējš un sāka kokus purināt. Jaunie uzvalki neizturēja un drīzi vien gulēja driskās zālē un dubļos.

Nabaga kokiem nu bija auksti.

"Mīlā vasara!" viņi nu sauca, "dod mums tos pašus vecos uzvalkus."

Bet vasara vairs nedzirdēja: viņa bija aizgājusi putniem līdz uz siltajām zemēm. Arī rudens vairs nebija tuvumā. Zemē valdīja bargā ziema, bet tai nebija drēbju, ko kokiem dot.

Koki nu stāvēja kaili un ziemas salā trīcēja un drebēja. Tikai sarma šad un tad pagādāja tiem baltus uzvalkus. Bet tie nesildīja, un pirmais vējpišs tos nokratīja no koku zariem.

Nabaga koki! Tā nu tiem jāsalst kailiem līdz pavasarim. Tas atnesīs atkal zaļos uzvalkus. Tikai - kas zina, vai kokiem neuznāks atkal kāre iegūt skaistos rudens svārkus.

Tautas pasaka.

Koki rudenī

Visi koki žēli raud,	Lai bagāta, kas bagāta,
Vasariņu vadīdami;	Priede, egle, tā bagāta:
Priede, egle neraudāja,	Lai bij ziema, lai vasara,
Tām skujiņas nenobira.	Zaļi svārki mugurā.

Tautas dziesmas.

Kastanītis rudenī

Vējiņš koka galotnē,
Kastanītis pazarē.
- Pūt, vējiņ, nebaidies,
Diezgan esmu šūpojies.

Saule mani glāstījusi,
Augām dienām stāstījusi:
Kad būs zelta rudens klāt,
Vajadzēs uz kājām stāt.

Zemes māte lejā smaida -
Savās rokās mani gaida,
Dos man vietu dīgt un plaukt,
Lielam, kuplam kokam augt.

Herberts Dorbe.

M ī k l a s

1. Vīrs stāv, mati špāc.
2. Spēks zem zemes, skaistums virs zemes.
3. Ziemu dzīvo pliks, vasarā svārkus šuj.
4. Maza maza mājiņa,
Neviena lodziņa;
Pieci mazi kambarīši,
Katrā divi melni vīri.

Riekstošana

Pīkstīte ar vāveri Kuplasti dodas riekstot uz Melnā sila izcirtumu.

Kuplajos lazdu krūmos riekstu daudz, bet netrūkst arī riekstotāju. Kuplaste uzkāpj lazdā, lai izlūkotu apkārtni.

"Redzu vāveres, sīlus. Izcirtuma viņā galā ir arī vesels bars puiku," Kuplaste ziņo. "Mums vajadzēs stipri steigties, citādi paliksim tukšā."

Pīkstīte nemierīgi skatās gaisā.

"Maz varēšu palīdzēt. Kokā kāpt neprotu."

"Tas tev arī nebūs jādara," vāvere drošina. "Es augšā raušu riekstus un metīšu zemē, tu apakšā tos varēsi ielasīt maisiņā."

"Jā! Tā būs ļoti laba riekstošana," Pīkstīte aiz prieka samet asti gredzenā.

Bet drīz vien pelītei aizmirstas asti svaids. Zāle zem lazdas bieza un gaļa. Tur pazūd Kuplastes sviestie rieksti. Gan Pīkstīte skraida bez apstājas un atpūtas, tomēr maišelītī riekstu maz.

"Tev vajadzētu vairāk uzmanīties," kuplaste pamāca.

"Vai es neuzmanos? Man galva no lielas rīkošanas jau apreibusi. Tik gaļā zālē zirgs var pazust, kur nu vēl rieksts."

"Ne mana vaina, ja pele neveikla, zāle gaļa un riekstiņš mazs," vāvere turpina sviest riekstus vienu pēc otra.

Pīkstīte skrien, lec, ķer. Tā nemana, ka lazdu krūmam tuvojas ganu puika. Vāvere to ierauga pirmā.

"Bēdz!" viņa uzsauc Pīkstītei un pati paslēpjas visbiezākajā lapotnē.

Pīkstīte parausta riekstu maišeli, grib to zālē paslēpt, bet nespēj kustināt.

"Ko darīt?" pelītei gauži žēl pamest grūti vāktos riekstus. Un pelīte mēģina būt izveicīga. Viens un divi - pati maišelī iekšā.

"Kas būs, būs! Vismaz zināšu, kur mūsu rieksti

paliek," tā mierina sevi.

Pienāk ganu puika, ierauga maišelīti.

"Kāda sīka kuļķenīte!" viņš brīnās. "Te laikam kāds mazs Sprīdītis riekstojis," ganiņš iemet kulītē sauju riekstu, aizsien galu un pakar lazdas zarā un sauc: "Hei! Sīkum! Te tavs riekstu maiss! Nāc un nes mājā!"

Rieksti spiež pelīti no augšas, no apakšas, no sāniem. Par laimi šī mocība nevelkas ilgi. Puika aiziet savās gaitās. Nu Kuplaste steidzas palīgā. Noceļ maisu, atraisa tam galu un uztraukti prasa:

"Pīkstīt, vai tu vēl dzīva?"

"Man liekas, ka esmu vēl dzīva," pelīte, no

maisa laukā kūpodamās, atbild. Grūti man gāja, bet par to tagad nerunāsim. Tavš maiss nu pilns. Tūlī pīelasīsī manējo. Tagad zīnu, kā to visātrāk izdarīt. Es turēšu maisam galu vaļā, tu svīdīsī rīkstus nevis zālē, bet tieši maisā. Ko tu par to saki?"

"Ak tā... Hm..." vāvere purd. Laikam baidās, vai varēs rīkstus tik taisni novīest. Beīdzot pamāj Pīkstītei: "Pamēģīnāsī." "

Kuplāste svīēz vīenreīz, otrreīz, svīēz desmīt reīz. Panākūmī labī.

"Tu esi prātīga pele. Agrāk es to nezīnāju," vāvere uzslavē.

Pīkstītei aiz prieka īemīrdzas acīs.

"Es patī gan to zīnāju, bet negrībēju tev teīkt, laī tu nesāc domāt, ka es līelos..."

Jānis Šīrmanīs - Pīkstīte.

Rudens balvas mežā

Atmīnīet, svēšī ļaudīs,
Kas gul kaula kažokā?
- Rīekstīpš kaula kažokā,
Sēž zaļā krēsliņā.

Kas kait sēpu māmiņai,
Tai meitiņas drīz uzauga:
Pīektdīen dzīma, sestdīen auga,
Svētdīen jāja precīniekī.

Tautas dzīesmas.

M ī k l a s

5. Stabiņš sūnās, galdiņš virsū.
6. Kas stāv mežā uz vienas kājas?

Kartupeļu laukā

Jancis salasīja sausus zarus. Grāvī viņš atrada salmu vīkšķīti uguns iekuršanai. Ar pilnu klēpi kurināmā viņš devās atpakaļ pie kartupeļu gubiņas.

Mazu brītiņu vēlāk tur jau plivinājās jautra liesmiņa.

Kad zeme bija cik necik sakarsusi, Jancis atrausa uguni mazliet nost, ierušināja kartupeļus pelnos un uzrausa atkal ogles un uguni virsū. Tad viņš nosēdās un turpat gaidīja, kas iznāks.

"Dievs palīdz!" piepeši kāds iesaucās Jancim aiz muguras.

"Ak tu, Marč?" tas teica priecīgi. "Cepsim nu kartupeļus - es jau ieliku... Riekstot biji?"

"Jā. Bet tad tik ir rieksti! Paskaties: tīri brūni!" Marčs iedeva draugam pilnu sauju riekstu.

"Jā, nu," Jancis teica domīgi, "es tagad tikpat nevaru iet: jānorok vēl vesela pusvaga kartupeļu - tad gan, māmiņa teica, varēšot iet."

"Nu, klausies - ņemsim abi. Cik ilgi tas ies?" Marčs sacīja dūšīgi. "Kamēr māte atnāks, būsīm galā!"

Puisēni stājās tūlīn darbā, tikai tas negāja vis tik ātri, kā Marčs bija cerējis. Sarunas un cepšanai ierušinātie kartupeļi stipri vien kavēja naigos strādniekus.

Viņi bija tikai nelielu gabaliņu norakuši, kad jau māmiņa atnāca.

"Jūs man esat naski puikas!" viņa mīlīgi teica. "Nāciet nu pusdienās."

Pusdienai bija putra ar ziedīpiem, kā Jancis sauca rūguša piena gabaliņus; tad - maize, biezpiens un pašu ceptie kartupeļi, kas tiešām bija visgardākie.

Pēc pusdienas puisēni stājās atkal savā vagā, bet kad viņi pabeidza, bija jau launaga laiks. Māmiņai atlika vēl vesela vaga.

"Nu, māt!" Jancis priecīgi teica, "vai nu varu iet?"

Māmiņa paskatījās tā savādi dēlā un sacīja:

"Nu, zināms, ja jau tev tik steidzami vajaga. Es tikai domāju, ka tu savai māmiņai kādu drusciņu palīdzēsi, lai tā vakarā arī drīzāk tiktu ar darbiem galā."

Jancim tika tā savādi ap sirdi: tā kā kauns, kā žēl māmiņas...

Un uzreiz viņam izlikās, ka rieksti var stāvēt arī līdz rītam vai pat vēl ilgāk. Viņš sacīja Marčam:

"Klau, Marč, kā tu domā? Vai paliksim?"

"Zināms! Labāk palīdzēsim gan!" Marčs atbildēja, un puisēni tūlīt stājās pēdējās vagas galā.

Valdis.

M ī k l a s

7. Zoss zem zemes olas dēj.
8. Sarkans vīriņš pirtī, zaļa bārdiņa ārā.
9. Ielāps uz ielāpa, ne adatas dūriena.
10. Daudz esmu raudinājis, bet nevienu apbēdinājis.
11. Rindā radušies, rindā auguši; atveŗ durvis -
puse paliek pie vienas stenderes, puse pie otras.

Lauku pele un māju pele

Kādā siltā dienā māju pele izlien no grīdas apakšas un aiztek uz Sildruvu pie savas radnieces lauku peles.

"Nu labdien! Vai pazīsti vēl savu radniecī?"

"Labdien, labdien? Kā tad nu nepazīšu? Ak tavus priekus, ka pie manis atnāci! Bet vai ceļu labi zināji, vai neapmaldījies?"

"Kur nu maldīsies? Bet saki, māsiņ, kas tā tur par spurgalvainu gubu?"

"Tie jau sadīguši graudi, mana vienīgā maizīte!" lauku pele bēdīgi atbild.

"Ak Dievs, tāda maize!" māju pele lepni brīnās, "man pie tādas maizītes būtu jānomirst badā. Māsiņ, cik man pavisam citāda pārtika: no rīta gaļa, pusdienā tauki, vakariņās krējums. Un to visu es, tikko no alas iznākusi, atrodu virtuvē. Mana dzīve ir zelta pret tavu. Nāc tādēļ uz manām mājām un dzīvosim kopā."

"Labi, iešu!"

Nakti abas māsas, radnieces, izlien no pagrīdes un jautā circenim:

"Ķirķi, ķirķi! Vai kaķis mājā?"

"Nē, aizbrauca ar peļu ādām uz Rīgu!" circenis atbild.

"Nu, tad ir laiks!" māju pele priecājas.

"Paliec tu, māsiņ, tepat pie cauruma. Es nesīšu tev klāt un tu nesīsi alā."

Bet līdz ko māju pele parikšo soļus divus, te kaķis brāc! virsū. Par laimi tām šoreiz vēl izdevās iesprukt alā. Citādi zelta dzīve būtu pagalam.

"Nu, nekas!" māju pele mierina radnieci, "kad nu te neizdevās, neizdevās. Iesim uz klēti speķi ēst."

Noiet uz klēti, bet te atkal klizma: saimnieks atver durvis, un viņa šunelis radniecēm virsū kā sadedzis.

To redzēdama, lauku pele tūlīt griežas uz savām mājām, sacīdama:

"Man labāk sadīgušie graudi drošībā, nekā tavi gardumi mūžīgās bailēs. Es savus graudus pati sakrāju, bet tu gribi no cita labuma vien pārtikt. Ar dievu!"

Tautas pasaka.

Ilzītes solījums

Ja būtu daudz naudas man, zināt, ko pirktu -
Katram jums vienu kaķīti žirgtu.

Mīlīgi apkārt viņš maltu un paudētu,
Pelēm ar asajiem nadziņiem draudētu, -

Tiklīdz tās atstātu alas kaktu

Un kaut ko grauztu vai zagtu,

Noķertu: caps!

Tāds kaķītis tiešām būtu jums labs.

Nikolajs Kalniņš.

Klausi, ko māte saka !

1.

Kaķis, āzis, auns, gailis un zostēviņš iet kopā pastaigāties.

Mežā viņiem uznāk nakts. Nu visi kopā nospriež celt būdiņu, kur nakti pārgulēt.

Āzis lauž ar saviem stiprajiem ragiem dziedrus. Auns nodarina ar pieri zarus. Kaķis sakasa ar nagiem sūnas, ko aizbāzt dziedru šķirbas. Gailis lauž upmalā meldrus jumtam, bet zostēviņš izpilda ar saviem platajiem spārniem jumīka amatu. Tā būdiņa - viens divi - gatava.

Pēc vakariņām iet visi gulēt.

Ap pusnakti vilku māte ved savus divus dēlēnus mācīt amatā. Nu, vilka amats ikkatram zināms.

Nevilšus visi trīs pienāk pie jaunceltās būdiņas.

"Māmiņ, iesim iekšā," vilcēni lūdzas, "redzēsim, kas būdiņā mājō."

"Tā, bērniņi, nevar skriet, ja negribam tikt briesmās," vilku māte saka un aizsteidzas gar būdiņu līdz pakalniņam, noliekas uz kreiso ausi un aizmieg.

*

Viens no vilcēniem pa to laiku aiziet uz būdiņu un ieiet iekšā.

Gulētāji uztrūkstas.

Āzis, laipns vīrs būdams, tūdaļ apsveic ienācēju ar saviem ragiem tik mīļi, ka visi logi nobrīkš.

Arī citi biedri steidzas negaidīto viesi saņemt.

Auns ar pieri glauda sānus. Kaķis šķauda vien un paijā ar nagiem ģīmi. Zostēvipš izdauza kažoku. Gailis, nakti nevarēdams redzēt, sauc:

"Kur ir, kur ir? Dod man ar!"

Rītā vilku māte prasa dēlēnam:

"Kāpēc tev mati izplūkāti? Kur tev tādi zilumi gadījušies?"

"Jā, māmiņ, kamēr tu gulēji, gāju raudzīt, kas būdiņā labs atrodams. Tikko durvis atvēru, mani kāds tūdaļ piespieda pie sienas ar dzelzs dakšām, otrs sita ar nūju pa ribām, trešais splāva acīs un cirta plīkus, ceturtais knāba skaustā un pēra ar divām pletnēm, bet piektais sauca, kur es esot, lai dodot šim arī. Laime vēl, ka no piektā tiku vaļā."

"Nekas, dēliņ, kāpēc gāji nakti svešā mājā. Vai neteicu, lai neej?"

Tautas pasaka.

Padomiņš

Sēžu tēva krēsliņā,
Lieku tēva cepurīti;
Liela tēva cepurīte,
Trūkst man tēva padomiņa.

Šuj, māmiņa, man krekliņu
Deviņām vilītēm;
Devītā vilītē
Liec man gudru padomiņu.

Tautas dziesmas.

Pirmie burti

"Kas jauns politikā?" kādu dienu, kad māte lasa avīzi, Anita prasa.

"Tas nu gan ir jautājums," māte izbrīnījusies paceļ acis. "Kur ta' tu tik gudra esi kļuvusi?" Bet Anitai tas nav nekāds brīnums.

"Krusttēvs tā vienmēr prasa, kad ienāk mūsu istabā un tu lasi."

"Nu tad klausies arī," māte sataisa svinīgu seju un paceļ atkal avīzi, "politikā šodien jauns ir tas, ka visiem bērniem jāmacās grāmatu lasīt."

Anita brīdi tā kā apjukusi, bet tad viņa smiedamās saka:

"Tu jokojies. Tā tur nebija rakstīts."

"Kā nebija?" māte pašauj avīzi uz priekšu. "Ja tu proti labāk, tad lasi pati!"

Anita nenobīstas, tikai noprasa: "Kurā vietā?"

"Vai re' kāda drošiniece! Nu tad lasi šo!" māte parāda kādu virsrakstu, kas iespiests lieliem melniem burtiem.

"Po - sie - ties Dzies - mu svēt - kiem!" Anita izburto bez lielas stomīšanās.

Māte tā pārsteigta, ka pirmajā brīdī nezina, ko sacīt.

"Kas tevi iemācīja?" beidzot viņa prasa.

"Tu."

Nu mātei ir vēl lielāks brīnums. Kādreiz viņa ir gan vienu otru burtu parādījusi, bet tā nav bijusi nekāda mācīšana. Vai ar to avīzi nav tik tāda sagādīšanās? Varbūt tas pats krusttēvs būs priekšā izlasījis? Māte paņem no plaukta vairākas grāmatas un rāda Anitai to virsrakstus.

"Vai tos arī vari izlasīt?"

Anita uzmet grāmatām acis.

"Vai, tās jau es pazīstu bez lasīšanas!" viņa priecīgi izsaucas un ātri noskaita: "Baltā grāmata, Pīkstīte un Staburaga bērni."

Māte izņem vēl citas grāmatas. Nu Anita velk mazo pirkstiņu rindām pa apakšu un lēni lasa: "Cel-

mi-nieki, Bar-gā lai-kā, Uz vai-ro-ga, Sud-ra-ba ū-de-ņi."

"Meitēn, tu tiešām jau lasi," māte pēkšņi pārtrauc un sirsnīgi nobučo meiteni.

Pēc dažām dienām māte piedzīvo jaunu pārsteigumu. Viņa ir uzrakstījusi kartīti radiem un aicina Anitu arī parakstīties.

"Protams, viņa jau uzvilks tikai ķeksīšus, bet radi jau zinās, kas tos vilkusi," māte domā.

Anita pienāk pie galda, saņem spalvu un noprasa:

"Kurā vietā?" Māte parāda kartītes balto malīņu un vēro, kas nu būs.

Spalva virzās lēni drebēdama uz augšu, tad uz leju. Reizēm tā iečirkstas zem cieši savilkta pirkstīņa, bet, kad mazā rakstītāja atliecas no galda, uz kartītes ir skaidri salasāms ANITA. Māte brīdi stāv un nesaka ne vārda.

"Vai nav labi?" Anita bailīgi prasa. Nu māte at-topas.

"Gauži labi!" viņa priecīgi izsaucas, bet Anita piesarkst aiz prieka.

Nikolajs Kalniņš - Anitas stāsti.

M ī k l a

12. Balta nora, melni lopi,
Vajag gudra ganītāja.

Ledus puķīte

Šodien mazajā Ezerpilī, tāpat kā visās citās pilsētās, godināja brīvības cīņās kritušos karavīrus. Pilsētiņas galvenajā laukumā notika karaspēka parāde, un to noskatīties bija sanākuši vai visi pilsētiņas iedzīvotāji.

Pēc parādes visi devās garā gājienā uz ezermaļu, kur pakalna galā stāvēja slaidais piemineklis. Vidū nostājās tuvi un tāli viesi - priekšpusē biedrību pārstāvji ar karogiem un vainagiem, tālāk citi ar ziediem. Pulka orķestris spēlēja sēru mūziku, saule spoguļojās lielajās misīpa taurēs.

Cīņas biedrus pieminēdams, pulka komandieris pirmais nolika ziedus savu karavīru vārdā. Viņam sekoja biedrību pārstāvji. Tad iznāca veca māmiņa ar mazu, koši saziēdējušu ledus puķīti rokā. Viņa pagriezās pret pulka komandieri un lūdza:

"Atļaujiet, kungs, man arī nolikt savu puķīti! Mana gan nav tik krāšņa, bet pašas audzēta, ziedēs līdz rudenim."

"Lūdzu, lūdzu, māmiņ!"

"Mans dēliņš arī bija karavīrs, pazuda bez vēsts, un tikai Dieviņš zina, kur balo viņa kauliņi."

"Paldies, māmiņ!" pulka komandieris noskūpstīja sirmo, trīcošo vecenīti. "Jūsu ziedi mūsu aizgājušajiem draugiem būs vismīļākie."

Māmiņa, asaras slaucīdama, atgriezās ļaudīs. Tādu pagodinājumu viņa vēl savā mūžā nebija piedzīvojusi. Reizē laimīga viņa domāja, ka varbūt viņas dēlam arī, ja tas guļ kaut kur nezināmu kareivju kapos, kādas rokas aiznes ziedus, kad nāk kapu svētki. Varbūt kāda ganu meitene norā starp paegļiem sarga un appušķo nezināmā kareivja kapu. Un ja cilvēki viņu būtu aizmirsuši, tad pati daba būs uzaudzējusi uz viņa kapa zaļu mauriņu un zeltstarainu pieneni.

Alfons Francis.

Varoņiem

Pateicībā uzliekam
Ziedus jūsu velēnām,
Ka jūs ziedam devuši
Dzīvību par dzimteni.

Ludis Bērziņš.

Slidošana

"Bet nu saturies stingri!" Jancis teica, "es stumšu tevi dīķim pāri."

Un dūšīgi krastā atspēries, Jancis deva biedram spēju grūdienu mugurā.

Marčs saļodzījās, bet noturējās tomēr kājās. Viņš tagad laidās tik ātri, ka vējš aizsita gandrīz elpu ciet. Bet pašā dīķa vidū abas kājas aizskrēja pašas no sevis Marčam uz priekšu. Viņš likās ar tādu sparū augšpēdus, ka ledus nočirkstēja un noskanēja visos dīķa stūros.

Jancis iesmējās skaļi; bet tad pēkšņi apklusā un nobālēja.

Marčs bija pazudis zem ledus.

Pirmā acumirkļi Jancis gribēja mukt projām. Bet tad viņš metās uz nelaimīgā pusi.

Tikai pēc nedaudziem soļiem viņam bija jāgriežas atpakaļ. Ledus liecās uz ielūzuma pusi tik stipri, ka ūdens nāca pa šķirbipām augšā.

Jancis apstājās nezinā. Viņam uznāca briesmīgas bailes: viņš taču bija Marču tur iegrūdis...

Ko nu?

Bet tad Marča roka izšāvās no ūdens un drīz pēc tam arī galva.

Jancim kļuva tūlī vieglāk.

Tad viņš tikai vēl iedomājās, ka dīķis jau nav nemaz tik dziļš.

Nabaga Marčs pūlējās ūdenī cik spēdams, bet uz ledus tikt viņam neizdevās nekādi. Tiklīdz viņš pacēlies uzgūlās uz tā, ledus iegrimā vai arī ielūza, un Marčs atradās atkal līdz kaklam dīķī. Bet ūdens bija tik auksts!

Jancim likās, ka viņš dzird Marča zobus klabam un redz, ka Marčs trīc no aukstuma un bailēm.

Bet ko tur darīt? Ko lai dara?

Un cik ilgi Marčs var izturēt tik vēsā ūdenī? Viņš jau tur nosals, ja arī nenoslīks!.. Aizkusīs un nosals!..

Redz, jau tagad viņš pūlas daudz lēnāk un skatās

žēli uz Janci, uz vienīgo palīgu...

Piepeši Jancis apsviežas un, cik vien ātri spēj, aizskrien prom.

Marčam apbirst asaras - nu nav ko šaubīties: tagad jāmirst. Vienīgais glābējs, uz kuŗu viņš kā uz eņģeli cerējis, arī tas atstāj to vienu.

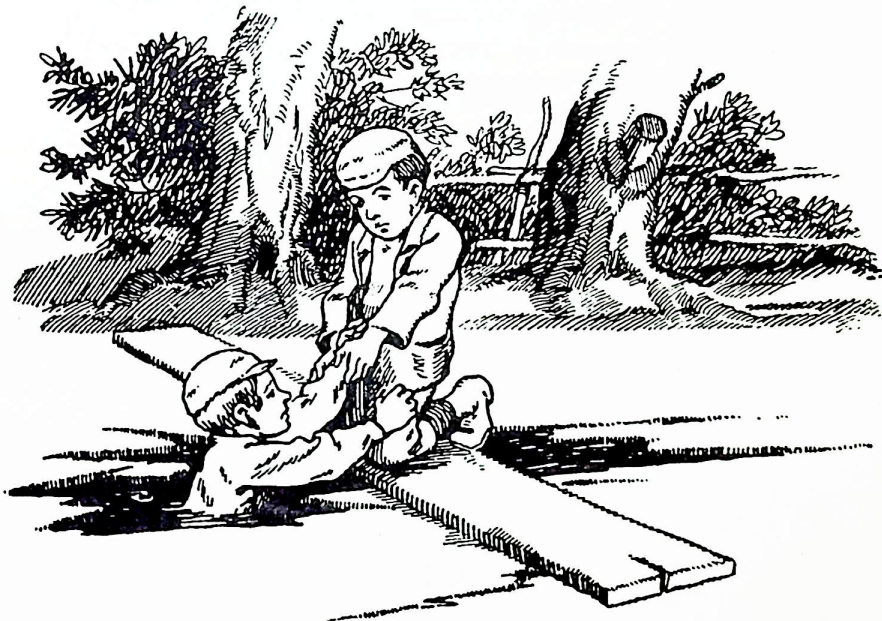
Bet nē, nē! Tāds jau Jancis nevar būt!

Un tiešām - redz, tur jau viņš nāk atkal ap stūri, aizelsies, ar gaŗu dēli pār pleciem. Tad viņš pietek pie dīķa malas, nosviež dēli uz ledus un aizstumj to taisni gar Marču, ielūzumam pāri.

Marčs sakampj dēli. Bet rokas un visi locekļi tik stīvi, ka viņš ne par ko netiek dēlim virsū.

Jancis nu atkal nāk palīgā.

Žigli pietecējis, viņš saķer Marčam aiz rokas un - viens divi! - tas ir uz dēļa.

Bet nu jauna nelaime: Marčs nemāk ar slidām noiet pa dēli.

Jau pie otra soļa viņš izspēris ledum cauri, un

ja Jancis to īstā laikā nebūtu notvēris, viņš gulētu atkal ūdenī.

"Sēsties!" teica Jancis, un, pie Marča kājām noliecies, mēģināja noraisīt slidas.

Bet Marčs ir mezglus tik cieši savilcis un auklas arī tik stipri sabriedušas, ka Jancim vai nagi lūst, bet vaļā dabūt nevar.

"Vai tev ir salti?" Jancis jautā.

"Brie-ie-smīgi!" Marčs atbild un klabina zobiem.

Beidzot, velti izpūlējies, Jancis izvelk nazi un, lai gan jauno auklu stipri žēl, - sagriež tās.

Nu Marčs var iet, un puisēni dodas uz priekšu.

Bet Marčs drīzi vien apstājas.

"Ko nu darīsim, Janci?" viņš prasa drebēdams.

"Nu uz istabu, ko tad citu?"

"Bet kad nu mūs kāds -?... Es domāju, vai te-
pat saulītē -?"

"Vai tev nu prāts! Tūlīn uz istabu! Skriešus!"

Puisēni laidās tecīpus tālāk.

Valdis - Staburaga bērni.

Nu sīvi sala

Nu sala, nu sala,
Nu sīvi sala,
Sasala jūrīņa
Līdz dibenam.

Ej gulēt, vēja māte,
Sausas egles galiņā!
Vai tev galva nesāpēja,
Visu dienu aurējot?

Tautas dziesmas.

M ī k l a s

13. Rudenī piedzimst, pavasarī nomirst.
14. Vectēvs dara tiltu bez cirvja, bez zāģa.
15. Mūža pūrs, pusmūža vāks.
16. Nekur neaug, bet ziemu pie loga zied.

17. Ne roku, ne kāju,
Ap logiem dauzās,
Istabā prasās.

18. Kas tā par baltu villaini,
Kas apsedz visu pasauli?
Ar viņu sedzas lauks un sils,
Un Liepāja un Daugavpils,
To Jelgavā un Rīgā valkā,
To redzi Valmierā un Valkā.
Kas zin, vai villainītes malas
Pat nesedz Igaupzemes salas!
Teic, kas par villaini ir tā,
Un vai to valkā vasarā?

Ludis Bērziņš.

Kad pirmie sniegi snieg

Sniegi snieg! Sniegi snieg!
Zeme ziemas miegā inieg.

Koki balti stāv kā gari;
Zemu, zemu liecas zari.

Ak, kāds prieks nu ir ar sirmo
Izlaisties pa sniegu pirmo!

Rumaks rikšo jautri naigs;
Gaiss tik tīrs, tik jauns, tik svaigs!

Villis Plūdonis.

Sniega māte

Uz skatuves mežs. Antipš guļ aizmidzis pie izdzisuša ugunskura. Ienāk Sniega māte ar saviem gariņiem. Viņa gērbusies balti, nes pilnu priekšautu un padusēs baltus maisiņus ar sniegu. Sniega gariņi, arī balti gērbti, nes baltus autiņus un vizulīšus.

SNIEGA GARIŅI (ļoti nerātņi, lēkā ap māti, plucina un rausta viņu):

Lauj apskatīt, ļauj paraudzīt,

Lauj, mīlā, baltā māmuliņ!

SNIEGA MĀTE (atgaiņājas elsdama, pūzdama):

Palaidņi, nerātņi!

Es jums gan! Paga! Paga!

Kaut tik nebūtu es ar' tik smaga!

Jūs neizbēgtu no mana naga!

SNIEGA GARIŅI:

Ko, māmīņ, tev paduse ir tik līka?

SNIEGA MĀTE:

Vai tādēļ jums jāstāv ir dīkā?

Apsedziet mīļo zemīti

Pret ziemas auksto ziemeli

Ar mūsu sedzenītēm

Ar baltām villainītēm!

SNIEGA GARĪŅI:

Ko, māmiņ, tavs kuplums tā tūka?

SNIEGA MĀTE:

Vai tādēļ jums darbiņu trūka?

Guļ neapsegti asniņi,

Cekuliņi ierauti;

Dreb kailie zariņi,

Un lapiņas čaukst:

Aukst'! Aukst'! Aukst'!

SNIEGA GARĪŅI (viens otram):

Tad aši, aši!

Pie darba knaši!

SNIEGA MĀTE:

Kur krūmiņu redziet,

Tur sedziņas sedziet!

SNIEGA GARĪŅŠ:

Nu, kadiķīti,

Še, uzmauc pirkstenīti!

Tu ar tik asiem nadziņiem,

Ka duras cauri caur pirkstiņiem!

(Uzkaŗ baltus cimdipus un atraujas no asuma)

OTRAIS:

Bērziņa spicīte,

Cik tu plicīte,

Še sniega micīte!

(Uzliek sniega piku kociņā)

TREŠAIS:

Še, zaļā eglīte,

Tev balta micīte!

CETURTAIS:

Kā klājas, liepu māt?

Kur zelta sagšas nolikāt -

Aizsaules lādē, rudens tīnē?

Vai gribat baltas uz pleciem klāt? -

Stāvē tik cienīga, plata un smīnē!

PIRMAIS (ieraudzījies Antiņu zemē guļam):

Skat, skat, skat! Kas še?

VISI (saskrien apkārt):

Vai re! Vai re! Vai re!

PIRMAIS:

Ne stādam līdzīgs, ne krūmam, ne kokam.

SNIEGA MĀTE:

Klus'! Mierā, bērni! Tas nav pa jokam!

OTRAIS:

Vai tāds vairs augs, vai plauks, vai zels?

SNIEGA MĀTE:

Gan ziedon's viņu augšā cels!

Tik siltām sedzīpām tāpat

Kā citus stādīpus apsedzat!

PIRMAIS:

Mums visas sedzīpas atdotas.

OTRAIS:

Viens stūrītis man vēl palikās.

Kur salst tam visvairāk? Kur uzlikšu?

SNIEGA MĀTE:

Liec viņam taisni uz sirsniņu

Kā baltu siltu spārnīņu;

Sirds cieta visvairāk salā.

(Gariņi uzklāj arī Antīpam sedzīņu)

VISI GARIŅI:

Māt, nu darbīni galā!

Lauj paplūkāt,

Lauj izzināt,

Kas tevīm tur par klēpi,

Ko padusē slēpi?

SNIEGA MĀTE:

Pamazām, palēnām, pagaidiet!

PIRMAIS:

Pūks! Kule pušu! Ar ko tā pilna?

Tik mīksts kā spalvas, kā vilna!

Un balts un sīciņš kā ķiršu ziedi!

SNIEGA MĀTE:

Pag, pamazām, neizšķiedi!

VISI:

Man sauju! Man sauju! Man riekšaviņu!

SNIEGA MĀTE:

Pag, taupiet jel debesu labumiņu!

PIRMAIS:

Vai eņģeļiem izbiris cukuriņš?

OTRAIS:

Liec to pie mēles, kā garšo viņš!

CITS:

Ne salds, ne sāļš, ne sūrs, ne sīvs!

PIRMAIS:

Man mēles galiņš palika stīvs!

VISI:

Man ar'! Man ar'! Man ar'!

(Izrauj sniega mātei maisiņu no paduses;
izbirst sniegs)

SNIEGA MĀTE:

Ak! Ak! Ak!

Lai nu viens sak'!

Viesuļi, nebēdņi,

Ak jūs, trakuļi!

VISI:

Griežam ripuli!

Ašāki, ašāki!

(Lokā lēkādami, rauj Sniega māti sev līdz)

SNIEGA MĀTE:

Ak! Ak! Ak!

(Visi aiziet, sniegu putinādami).

Jānis Rainis - "Zelta Zirgs."

Ziemassvētkus gaidot

Tētis pārnese eglīti,

Brālis to ielika kājā.

Tagad grezna un mirdzoša

Smaržo tā mūsu mājā.

Svētvakarā svecītes-degs,

Māmīte smaidīs un raudās.

Vēl dažas dienas, bet sirds jau lec,

Acis meklējot šaudās.

Jo tu, cilvēks, neesi drošs,

Vai viņiem prāta būs gana

Pateikt Ziemsvētku vīriņam.

Lai atnes, ko kāro sirds mana.

Šad tad gan izgudrēm minēju,

Par ko man būtu daudz prieka,

Bet no lielajiem cilvēkiem

Mazs nevar zināt ne nieka.

Arturs Kaugars.

Pie Ziemassvētku vecīša

Pie Ziemsvētkveča silā tur
Es vakar ciemā biju.
Ak, kādus lielus brīnumus
Es, bērni, ieraudzīju!

Vēl nepaguvu godīgi
Tam padot laburītu,
Kad elsdams pūzdams steidzās viņš
Pie darba rūķus dzītu.

"Šurp, Akrim, Deini, Čumarik!
"Šurp, Peija, Samsa, Dika!
"Šurp, Ustiņ, Čumur, Špakašpik!
"Un garais Stikabika!"

Un kad tam priekšā nostājās
Tie sejiem salā sārtiem,
Viņš teica: "Vai jūs nezināt,
Ka Ziemsvētki pie vārtiem?"

"Ar skubu ledus kamanās
Jums kraut būs veltes glītas
No maniem mantu kambariem
Un ciemā steigt tūlītas!"

Tā vecais rūķis rīkoja,
 Un rūķi traucās, skrēja,
 Un cēla, vēla, kraustīja,
 Un nastu nastas sēja.

Un ilksīs vendīgizliktās *
 Jūdz rūķi briežus baltus,
 Tos zīda grožiem aizgrožo,
 Liek lokus zelta kaltus.

Un kad jau grožus rokā tur
 Tie visi lepnā garā,
 Tad vecais māj, un rūķu pulks
 Laiž projām visā sparā.

Kā sapnis baltie brieži slīd
 Pa svaigu sniegu silā,
 Un zelta zvārguliši šķind
 Tik maigi krēslā zilā.

Vilis Plūdonis.

* dīvaini izliktās

Ziemassvētki sabraukuši

Simtu cepu kukulīšu
Ziemassvētkus gaidīdama:
Simtiņš nāca danču bērnu
Ziemassvētku vakarā.

Eima bišu klausīties
Ziemassvētku vakarā:
Ja bitītes daiļi dzied,
Tad būs silta vasariņa.

Nāc, māsiņ, ciemoties
Ziemassvētku vakarā:
Būs pupiņas, būs zirnīši,
Būs cūciņas špukurītis.

Gausi nāca, drīz aizgāja
Tie lielie Ziemas svētki:
Trīs dieniņas, trīs naktsniņas
Iet pār kalnu dziedādami.

Tautas dziesmas.

Sniegs pilsētā

Pāri ļaudīm, namiem, ostai ris
Sniega vēsais, baltais plīvuris.
Asfaltam un smiltīm nu reiz gals.
Apvelas ar sniegu trama balss,
Auto signāls, vezumnieka rats,
Pazūdu es sniegā arī pats.

Pāri namiem, ielām, ostai ris
Sniega vēsais, baltais plīvuris.
Niprie zēni, maigās meitenes
Sniegu kopā veļ un nes:
Jo, kur vērtos tumšāk spuldzes blāv,
Smīnot sētnieks - sniega bende - stāv.

Aleksandrs Čaks.

M ī k l a s

19. Vecam tēvam divpadsmit dēlu,
Katram dēlam trīsdesmit meitu,
Pa pusei melnas, pa pusei baltas.
20. Četri viena tēva bērni
Cits no cita ātri bēg.
21. Sešas asis sudraba tilts,
Abos galos rozes zied.
22. Divas māšas - viena balta, otra melna;
Kad vienu redz, tad otru neredz.
23. Pie vakara nomirst, pret rītu atdzīvojas.
24. Tikai gadu vecs, bet tā novecojis, ka nekam neder.

Jaunajam gadam

Atnes kaut vai pastaliņas,
Mazas, vieglas ragaviņas!
Nenāc tikai tukšinieks,
Lai tak visiem būtu prieks.

Antons Austriņš.

Kāpēc nevar augt bez sirds

Reiz mazs puisītis atradis apaļu, zilu akmentiņu. Ienesis istabā un nolīcis pie savas gultiņas. Gaidījis, kad izaugs tik liels kā ola. Tad Lieldienās varēs spēlēties. Bet akmentiņš neaudzis. Katru rītu tas bijis tāds pats maziņš kā zirnītis. Puisītis prasījis padomu tēvam. Tēvs atteicis: "Akmens nav dzīvs, - tāpēc neaug."

"Bet vai mieži un kvieši, ko tu sēj, ir dzīvi?"

"Jā."

"Nu tad tak viņiem sāp, kad plauj?"

"Sāp tik tiem, kam sirds. Miežiem un rudziem nav sirds."

Puisītis brīdi padomājis, tad prasījis tālāk:

"Vai es nevarētu augt bez sirds?"

Tēvam tāds jautājums bijis negaidīts.

"Kāpēc?" viņš izbrīnījies iesaucies.

"Tad man arī nekad nekas nesāpētu!" zēns mierīgi paskaidrojis.

Nu tēvam vajadzējis pastāstīt kaut ko vairāk par augšanu. Un viņš teicis:

"Nē, tu tomēr nevari augt bez sirds. Mieži un kvieši iesēj zemē. Viņš nevar nekur aiziet. Bet tu staigā no vienas vietas uz otru. Ja mieži vai kvieši apēno nezāles, es tās redzu un izravēju. Bet tev es nebūšu vienmēr klāt. Kas pasargās tevi no ļauniem cilvēkiem? Tā būs tava sirds."

Nikolajs Kalniņš - Skolas bērni.

Visi man labi bija

Visi man labi bija,
Kad es pati laba biju;
Visi man naidinieki,
Kad es naida cēlējiņa.

Visi mani viesi bija,
Kas manā istabā;
Citam devu sāl' ar maizi,
Citam jauku valodiņu.

Tautas dziesmas.

Trīs ar asti

Latviešu valodā, rēķināšanā, ģeografijā un citos priekšmetos Indulim labas sekmes. Tikai zīmēšana nepadodas. Burtnīcā vienmēr trijnieks vai trīs ar asti, kā Indulis pats saka. Trijnieks glīti saritinājies guļ arī liecībā.

Māte apskata liecību, priecājas, bet, uz trijnieku rādīdama, saka:

"Tas tev, dēls, bojā liecību!"

Jā, mātei taisnība. Četrnieku un piecnieku rindā tāds trijnieks izskatās kā iemaldījies svešnieks.

Nākamajā zīmēšanas stundā Indulis ar labi noasinātu zīmuli gaida skolotāju.

"Šodien jūs zīmēsīt apaļu priekšmetu," skolotājs saka un noliek uz katedras lielu dzeltenu bumbu.

Citi skolēni - daudz nedomādami - sāk zīmēt. Indulis šoreiz apņēmies strādāt ar vislielāko rūpību. Viņš piemiedz aci, kā tas mācīts, izstiepj roku ar zīmuli pret katedru, vēro, pētī. Gribas, lai katrs zīmuļa vilciens veido tūlīt īstu bumbu. Bet roka šoreiz vēl nepaklausīgāka kā agrāk. Indulis grib uzvilkt apli, bet iznāk liela, iegarena ola. Vajaga vilkt un dzēst - vēl otru, trešo, ceturto, piekto un desmito reizi. No dzēšanas vietām papīrs jau metas caurs, zīmējums izskatās kā sasmulēts.

Pēc stundas Indulis piesarcis vēro, kādu ciparu skolotāja sarkanais zīmulis pavilks šoreiz.

"Pūlējies jau esi, bet - nav izdevies. Vajadzēja zīmēt bumbu, bet tev iznākusi tāda kā sasēdēta cepure," skolotāja roka uzrauj - neko citu, kā atkal nepatīkamo trīs ar asti.

Indulis pārnāk mājā nerunīgs.

"Vai slims esi?"

"Nē."

"Kas tad?"

Indulis pasniedz zīmējumu.

"Atkal tā pati nelaimīgā zīmēšana!" māte izsaucas. "Kas šoreiz par vainu?"

"Vajadzēja zīmēt bumbu, bet man iznākusi sasēdēta cepure..."

"Cepure? Nu tik ir brīnums!" māte uztraucas. Viņai šķiet, ka skolotājs zīmējumu nav pareizi novērtējis. Ja neviena līnija nav stūrainā, tad skaidrs, ka nekas cits nevar būt kā bumba.

Pēc dažām dienām skolotājs uzdod mājas darbu.

Māte vakarā vēro, ka dēls pavisam saīdzis sēž pie zīmēšanas burtņīcas. Viņš velk, svītro, elš un pūš. Sirds viņai vairs neļauj mierīgi noskatīties, ka puika tā mokās. Pie galda piegājusi, māte saka dēlam:

"Dod zīmuli!"

Indulis paceļ galvu un nesaprašanā raugās uz

māti:

"Ko tu darīsi?"

"Zīmēšu, lai tu kaut vienreiz dabūtu labāku atzīmi. Saki tikai, kas uzdots!"

"Kaza."

"Nu, tā ir nieka lieta!" māte tūlī sāk zīmēt. Viļņota līnija veido muguru, kaklu, pakausi. Uz tā paceļas slaidi ragi. Blakus ragiem pieslien divi trijstūri - ausis. Piņķīgāks ir purns un kājas. Dzīvnieku pasaulē tik daudz, ka visas sīkās atšķirības izzīmēt liekas neiespējami, tāpēc māte nedomā pārāk ar tām pūlēties. Galvenais - nedrīkst aizmirst kazas īpatnību - ragus. Un tie liekas labi izdevušies. Māte pabīda burtnīcu Indulim un lepni saka:

"Tā, dēls, vajaga zīmēt. Ātri un labi! Redzēsim, ko tagad tavs skolotājs teiks!"

"Varbūt ieliks piecnieku," Indulis smaida. Arī viņam šķiet, ka kaza labi izdevusies.

Bet nākošajā dienā atbilde, ko Indulis pārnes no skolas, ir negaidīta. Burtnīcā zem kazas rēgojas nevis trīs vai trīs ar svītriņu, bet skaidrs divnieks.

"Kā tas varēja notikt?" māte brīnās.

"Skolotājs teica, ka es esot uzzīmējis nevis kazu, bet suni ar ragiem. Ausis, purns, kājas un aste esot kā sunim, tikai ragi papemti no kazas."

Mātei svilst vaigi.

"Dod burtnīcu!" viņa uzsauc Indulim.

"Ko tu darīsi?"

"Apskatīšu savu mākslas darbu..."

"Tik vairāk, māmiņ, nezīmē!" Indulis lūdzas.

"Gribu atkal pats. Tad dabūšu vismaz trīs ar astīti vai trīs."

Nikolajs Kalniņš - Rotaļas negaisā.

Atmiņas

Daudz svešu pilsētu redzēju,
Neviena nebija tāda kā tu,
Rīga staltā!
Daudz svešu upju es pārgāju,
Neviena nebija tāda kā tu,
Daugava baltā!

Zinaida Lazda.

Daugavas racēji

1.

Kad Dievs jau bijis radījis kokus, zvērus, putnus, zivis, tad Daugavas vēl nebijis. Un zvēri, putni, savā vaļā dzīvodami, jau sākuši ķildoties. Dievam tas nepaticis, tāpēc sasaucis visus zvērus, putnus, zivis pie darba: licis rakt Daugavu. Sanākuši arī visi, visi. Un zaķis ar lapsu, veiklākām kājām, tūlī mērījuši upei ceļu: zaķis lēcis papriekšu, lapsa atkal pa zaķa pēdām ar kuplo asti ievilkusi robežas; kurmis, zemes urķis, pa ievilkto robežu dzinis pirmo vagu, bet āpsis vagu pakasījis lielāku; lācis atkal, kā jau stiprinieks, klēpjiem vien grābis zemes un bēris gubās. Lūk, tādēļ arī Daugavas krastos tie kalni gadījušies. Arī citi zvēri un putni strādājuši, ko nagi nes. Tā drīzi vien Daugavas grava bijusi izrakta.

Nu Dievs atnācis padarīto darbu apskatīties un vispirms pamanījis lāci un kurmi. Kā jau no darba nākdami, šie viscaur bijuši melni, dubļaini. Dievs brīnum uzslavējis abus par čakliem strādniekiem un vēlējis tās pašas drēbes arvienu nēsāt kā godājamu piemiņu. Ir vilkam, kas daudz bijis pūlējies ar purnu un kājām, atstājis tos melnus uz mūžu.

2.

No putniem visčaklāk esot strādājušas zoss ar pīli; tām Dievs tad atvēlējis upē mazgāties un pel-

dēt; bet citiem putniem, kas drusku mazāk pūlējusies, vēlējis tikai upes ūdeni dzert.

Un tā runādamies, Dievs pacēlis acis, ieraudzījis vienu putniņu pa koku zariem lēkājam, svilpojam; tas bijis lietuss putniņš - vālodze.

Dievs vaicājis:

"Nu ko tad tu te lēkā? Vai tu nemaz nestrādāji?"

"Kur tad nu es tik rupju darbu strādāšu, man jau smalki svārki mugurā; iekāpu gan upē, gribēju sākt, bet dzeltenās bikses varēja samaitāties. Tā apdomājos labāk nekā nedarīt."

"Nu labi: paturi savus dzeltenos svārkus un tās pašas bikses ar visiem dubļiem, cik iekāpjot notaisījušās; bet mūžam tev nebūs dzert skaidra ūdens ne no upes, ne avota, nedz arī no diķa: ar rasas lāsēm dzisināsi slāpes."

Un vēl šo baltu dienu lietuss putniņam šis sods jānes: kad, negaisam tuvojoties, citi putni sen jau apklusuši, viņš vien vēl žēli raud par savu toreizējo lepnību.

Pēc tam Dievs ar zelta kausu gravā ielējis ūdeni, norādījis, uz kuŗu pusi ūdenim tecēt, un nosaucis jauno upi par Daugavu.

Tautas pasaka.

Daugaviņa - māmuliņa

Jūra elle, jūra elle,
Daugaviņa - māmuliņa!
Daugaviņa izšūpoja
Kā māmīņa šūpolē.

Daugaviņa, melnacīte,
Melnā tek vakarā:
Kā tā melnā netecēs,
Pilna dārgu dvēselīšu.

Tautas dziesmas.

Pirmo reizi Rīgā

Varbūt kāds mūsu mājās Rīgu bija pieminējis manā dzimšanas dienā. Kā gan citādi varētu būt, ka manas bērnības lielākā ilgošanās bija - redzēt Rīgu.

Kad kopā ar draudzeni Vilmu, cūkas ganot, cēlām no sūnām un zariem mājas un laidarus, es nekad neaizmirsu atgādināt, ka tuvumā jāceļ arī Rīga.

Rīga no mūsu meža mājām tai laikā bija sasniedzama, braucot vai nu pa zemes ceļu vairāk nekā sešdesmit kilometru, vai arī pa jūru ar kuģi.

Mans pirmais ceļojums uz Rīgu gadījās zirga pajūgā. Mēs izbraucām no mājām īsi pēc pusnakts, lai vēl priekšpusdienā paspētu nokļūt Rīgā.

Kad pie Baložiem izbraucām uz šosejas, manu acu priekšā noklājās bērnu sapņos tūkstoškārt skatītā un tēlotā Rīga. Krusta baznīcas tornis šķita uzsprausts Rīgas vārtu virsotnē. Tālāk pīrbēja nami, fabrikas un pārējo baznīcu torņu smailes.

Pie Gaisa tilta mums garām spalgi zvanīdams aizdrāzās pirmais tramvajs. Es iegrūdu galvu tēva padusē, jo man šķita, ka tas drāžas mums tieši virsū.

Pēcpusdienā vecākā māsa, kas toreiz gāja Rīgā skolā, mani iestūma tramvajā, lai parādītu, cik patīkami ar to braukt, un cik jauki vērot Rīgu pa plašajiem logiem. Kad, braucot pa Valdemāra ielu, tuvojāmies Daugavai, māsa mani tikko spēja noturēt, jo es grasījos izlēkt no ejoša tramvaja, tik pārliecināta biju, ka tūlīt stāvus pazudīsim Daugavas dzi-

ļumos.

Taču tas bija tikai sākumā. Jau otrā dienā baigums bija pārvērties tīksmē. Rīga apņēma mani savām torņiem, namu un dārzu rokām kā māte, piekļaudama savai dunošai sirdij.

Rūta Skujiņa.

Piens un cepts gailis

Pie kādas sētas vārtiem Kriksis sastop brūnu suni ar īšu asti.

"Neskrej!" Strupastis sauc. "Es tev parādīšu Rīgas brīnumus. Gribi?"

"Kurš nu brīnumus negribēs redzēt..." Kriksis pasmaida. "Tik tu rādi man tos ātri. Man ļoti jāsteidzas."

"Beidz steigties! Kas pirmo reizi Rīgā, tam vajaga mierīgi apskatīties."

"Kā tu zini, ka esmu te pirmo reizi?"

"Par tevi putniņi čivina katrā sētmalē. Tu taču esi slavenais Kriksis."

"Kriksis esmu, tas tiesa. Bet kas man būtu slavējams? Acis, ausis, ķepas - kā visiem suņiem." Strupastis griežas Kriksim apkārt un purd:

"Tiešām... šis neliekas liels varonis. Vismaz neizskatās. Aplam salielīts... Nu - varbūt pakausis tam strādā labi... To tūlī paraudzīsim..."

Kriksis gan dzird svešā suņa kluso bubināšanu, bet lielas uzmanības tai nepievērš. Viņš gaida, kamēr Strupastis sāks runāt saprotamus vārdus.

Strupastis paskatās apkārt, paošpā gaisu un tad jautā Kriksim:

"Vai tu pusdienas jau paēdi?"

"Nē! Zobi jau ilgu laiku bez darba..."

"Gribi ceptu gaili?"

"Gribu gan."

"Tad seko man!"

"Kur?" Kriksis aplaiza lūpas.

"Tur... uz to pusi..." Strupastis noslēpumaini

pamāj un ved Kriksi pāri ielām un laukumiem, kamēr nonāk pie sagrāutas ēkas.

"Kāp ķieģeļu kaudzei galā un skaties gaisā!" viņš pamāca. Pats arī rāpjas augšā un rāda:

"Lūk - Māras baznīcas tornis!"

"Redzu."

"Torņa galā gailis. Vari saskatīt?"

"Varu."

"Gailis pašlaik cepas..."

"K-o-o?" Kriksis aizdomīgi paskatās uz Strupasti.

"Ja, ja! Nebrīnies! Tu esi Rīgā pirmo reizi. Daudz pārsteigumu vēl būs. Šis ir pats pirmais."

"Nesaprotu... Kā tur gailis var cepties? Ne dūmu, ne uguns."

"Vientiesīti, klausies, ko tev teikšu! Tornis augsts, tuvu saulei, tāpēc tur augšā ir ļoti karsts. Gailis stāv torņa galā tik ilgi, kamēr izcep. Un tad krīt zemē! Es te tā jau dažu gaili esmu pievācis. Šoreiz ļaušu tev pamieļoties ar Rīgas gardumiem. Skriesim veikli turp, kamēr cits nav aizsteidzies priekšā."

Kriksis gan rikšo pakaļ Strupastim, bet prātu mulsina šaubas:

"Nesaprotu un nesaprotu, kāpēc gailis kāpj torņa galā un ļaujas izcepties? Tur kaut kas nav kārtībā... Kriksīt, uzmanies!" suņuks brīdina sevi.

Strupastis aizved Kriksi Māras baznīcas pagalma malā un piekodina:

"Skaties uz gaili! Nenolaid acis! Gaidi, kamēr tas krīt. Un tad manies pirmais to saķert. Es iešu otrā pusē un gādāšu, lai gailis ātrāk nāk zemē."

Tiklīdz Strupastis nozūd aiz baznīcas stūra, Kriksis jož pakaļ. Tam gribas redzēt, ko svešais suns tur darīs.

Pa šaurajām ieliņām Kriksis veikli apmet līkumu baznīcai apkārt. Otrā pusē viņš nonāk īstajā laikā. Slepūs tuvāk pielavījies, Kriksis skaidri dzird, ko Strupastis stāsta mazam raibam šunelīm:

"... es tev saku: Kriksis ir īsts stulbenis. Velti slavēts un lielīts. Nekādas īsta suņa apķērības! Es

tam iestāstīju, ka baznīcas torņa galā cepas gailis. Iedomājies - vientiesītis noticēja! Tup pagalma stūrī un uzmana, kur gailis kritīs. Lausim viņam tur krietni pasēdēt. Pa to laiku sasauksim draugus. Lai priecājas par mulķa laucinieku..."

Klusiem solīšiem Kriksis tuvojas svešajiem suņiem. Raibais gan paspēj nozust pagraba kāpnēs, bet Strupastis atjēdzas tikai tad, kad Krikša ķepa tam iecērtas skaustā.

"Man arī patīk priecāties..." Kriksis rūc. "Es tev parādīšu neredzētu Rīgas brīnumu. Nāc!"

"Neiešu!" Strupastis saslienās. "Ko gan tu man vari rādīt?"

"Dabūsi pienu palakties... Un tev nemaz nebūs jāgaida. Hau!"

Velti Strupastis pūlas no Krikša izmukt. Renstelē no vakarējā lietūs vēl palicis ūdens. Ar spēcīgu vēzienu Kriksis iegrūž gūstekņa degunu peļķē un jautri saka:

"Lūk - pieniš! Vai nav brīnums? Agrāk nezināju, ka Rīgā piens tek pa ielām, un cepti gaiļi torņu galos."

"K-krik-si..." Strupastis aiz dusmām špāc.

"Tā mani sauc!" Kriksis vēlreiz pamērcē svešā suņa degunu un tad mierīgiem soļiem dodas prom pa ielu. Pat atpakaļ nepaskatās. Lai Strupastis skrien, lai uzbrūk no aizmugures, ja tam ar deguna mērcēšanu vien nepietiek.

Jānis Širmanis - Kriksis trimdā.

Rīgas gaiļi

Skaisti dzied Rīgas gaiļi
Augsta torņa galinā;
Mums skaistāki lakstīgala
Smalkā ievu krūminā.

Tautas dziesma.

Rīgas tilti

Ai, kā auga, auga, ai,
Tilti pāri Daugavai!
Kas tos visus saskaitīs -
Bij pie Rīgas vien jau trīs.

Daudz ir ceļu bezgalīgu,
Bet bij viegli tikt uz Rīgu,
Kad pa tiltiem brauca, gāja -
Torņi tālu pretī māja.

Nikolajs Kalniņš.

Tautas dziesmas par pavasari

Ej projām, ledutiņi,	Cīrulītis, mazputniņš,
Lai zālīte zaļojas,	Augstu skrēja dziedādams:
Lai zālīte zaļojas,	Dievam nesa grāmatīpu,
Lai kumeļi barojas.	Lai dod siltu vasariņu.

Snaudule

Māte, no rīta meitiņu celdama, saka:

"Celies, meitiņ, celies augšā, jau gailītis dzied!"

Meita atbild:

"Lai dzied, māmiņ, gailītis! Gailītim maza galviņa, drīz var izgulēt."

"Celies nu, meitiņ, celies augšā, jau gaismiņa aust!"

"Lai aust, māmiņ, gaismiņa, - viņai daudz jā-apgaismo!"

"Celies nu, meitiņ, celies augšā, jau saulīte lec!"

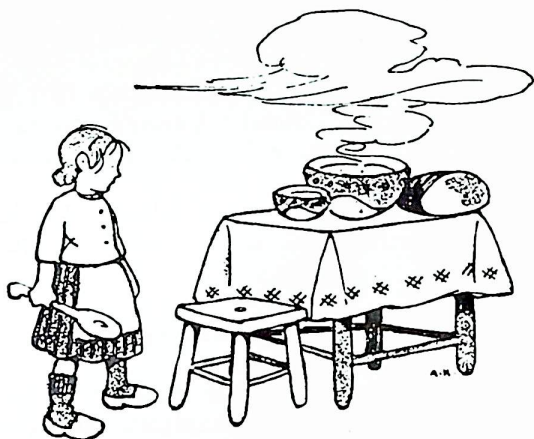
"Lai lec vien saulīte, - saulītei tālu jātek!"

"Celies, meitiņ, celies, jau putra izvārīta, jāēd brokastis!"

Nu gan meitiņa trūkusies no gultas augšā un iesaukusies:

"Mām, kur lielā karote?"

Tautas pasaka.

Pūpoliņš

Maigāk vēl par kaķpēdiņu
Atnes pavasara ziņu
Draugs ar samta kažociņu
Apaļš pūpoliņš.

Elza Ķezbere.

Kad pūpoli zied

Pūpolu sestdiena! Vēl viena nedēļa. Un gavēnlaiks būs projām. Lai viņš iet! Negribas vairs viņa.

Vēl gan nāk Ciešanu nedēļa. Bet kas par to! Tā jau ir pie paša Lieldienu sliekšņa.

"Tagad iesim pūpolos," Līziņa ātri izlemj.

Annelei vairs nav jādādā par sevi. To dara lielā māsa Līziņa. Izdabūjusi mātes atļauju ņemt Anneli līdz uz Skujenes līčiem pūpolos, viņa to apģērbj un paēdina. Tad viņas izskrien pretī vējam, kas nu nemaz vairs neliekas tik ass un salts.

Skujenes līči jau klāt. Līziņa paķer Anneli aiz padusēm un kā cielava, pa ciņiem lēkādama, pārnēs pār rāvaino vietu līdz krastam, kas jau galīgi nosusis.

Melna, liela, virtenē griezdamās, ap līči locīdamās, skrej upe. Lūk, kāda! Vasarā gausa, tikko kustīga, tagad laiž, putas kuldama, kā tramīgs kumelš.

Krastmalas kārkli līdz pusei ūdenī. Bet kas tur tā tik zeltoti mirdz pašā krūmu vidū, triju jaunu priedīšu saulgozī?

Pūpoli zied!

Vesels pūpolu krūms! Cik brīnišķi tas stāv savā dzeltenā rotā!

Bet kā viņam tiks klāt? Kā citādi, kā ar lielu veiksmi pa ciņiem šūpojoties, laipīgas metot un nežēlojot kājas pa reizei no aukstā slapjuma.

Saldi, saldi smaržo pūpoli!

Anna Brigadere - Dievs, daba, darbs.

Pūpolu svētdiena

Šorīt sirds kā saule gaiša,

Gribas vēlēt tikai labu:

"Lai tu apaļš tā kā pūpols!"

Kas vien mājās, visi dabū:

Tēvs un māte, meitas, puīši,

Kūtī baltais jēriņš Ancis,

Un kas sēž pie mājas durvīm -

Melnais melis, vecais Krancis...

Mīlas sejas, jautras balsis...
Izvāritus zirpus ēdam,
Un, kad iesilst saule silta,
Ārā aizvējiņā sēdam.

Augusts Saulietis.

Ziema galā

Atkal jautri, dzidrā mēlē
Visi strauti spēlēt spēlē;
Upes čalo skaļā čalā:
Ziema galā! Ziema galā!

Projām ledi, projām sniegi;
Silti vēji šūpo liegi.
Strazdi svilpo līgsmā čalā:
Ziema galā! Ziema galā!

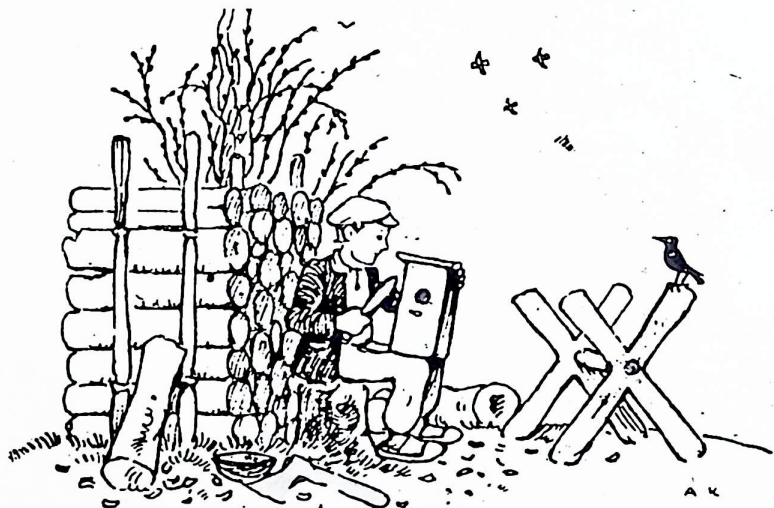
Vilis Plūdonis.

Saruna ar strazdu

Vēl ap mājām, gar žogiem, pa ziemēlpuses piekalnēm un upju krastiem gulēja sniegs. Bet visi priecājās, ka nāksot pavasaris. Rītos rūca rubeņi, un jau bija dzirdēts cīrulis gaisā trilinām. Un tad, kādā saulainā rītā arī strazds bija klāt. †

"Ko tu tur svilpo?" es iesaucos, viņu ieraudzījis. "Vai tev nav bail, ka neuznāk vēl sniegs? Ko tad tu ēdīsi, kad visa zeme būs balta?"

"Tvīīī!" strazds garī iesvilpās. "Pavasaris nav kā rudens, kad visi tārpi jau laikus rauga paslēpties. Tagad viņi lien tīri vai bez laika no visām maļam laukā. Vai neesi redzējis, ka dažreiz tārpēļi pat pa sniega virsu ložņā? Gan mēs šur vai tur kādu knābī dabūsim."

"Kur jūs dzīvojāt ziemu?"

"Ja tu esi mācījies ģeografiju, tad zināsi, ka dienvidos visu Eiropu apņem Vidusjūra. Tur pašā ziemas vidū saule stāv tik augstu, kā pie jums tagad, un tāpēc laiks ir silts un jauks."

"Ja tu ziemu pavadi Francijā, Itālijā vai pat Alžīrā, kā tu vari zināt, kad pie mums pavasaris?"

"Kad tur sāk ziedēt mandeļu koki un ķirši, tad es atceros mūsu ābeles, un man gribas skriet šurpu. Es skrienu dienu, otru dienu, trešu, un pats nezinu, kā nokļūstu šeit, tavā dārzā. Un tad man ir tāds prieks, ka es svilpoju kā mazs puika, kaut gan esmu vecs strazds, un man nemaz neklātos tā ausoties."

Jā, tā mēs atskrienam. Bet neba katram māja jau zināma. Jaunajiem pāriem nadzīgi jāmeklē sev dzīves vietas. Jūsu pašu labā būtu, ja cilvēki mūs pievilktu tuvāk pie mājām. Mēs pa dārziem izlasām visus ļaunos tārpus un kukaiņus un turklāt jauki padziedam."

"Labi, labi. Bet vēlāk, kad nāk ogas gatavas, tad jūs ar visiem saviem bērniem klūpat ķiršos un noēdat tīri."

"Varbūt tu samaini mūs ar tiem garastainajiem, pelēkajiem meža strazdiem? Es pavisam neatceros, kad būtu kādreiz kādu ogu pārkodis. Bet tie pelēkie, tie gan žvadzina pa dārziem, kad saldie ķirši nāk gatavi. Mēs gluži otrādi: tiklīdz bērni izvadāti, mēs pārejam dzīvot laukos, pa krūmmalēm, pa mežiem, apmetamies pat ezera niedrās. Un tikai pašā rudēnī, pirms aizlidošanas, padziedam vēl šad un tad pie saviem būriem rītos un vakaros un apskatām, vai tie vēl derēs citam gadam."

Jānis Jaunsudrabiņš.

Lieldienu zaķis Otainis

"Klausies ar abām ausīm! Stāstīšu jaunumus: Merkles vistas izdējušas krāsainas olas - zilas, zaļas, sarkanas. Aiz prieka nevaru vairs rīmties. Vai tu to saproti?"

Zvirbulis Čivulis noslauka knābi, šķelmīgi skatās

Lieldienu zaķim Otainim acīs un smīn:

"Olu dēšana - tā vistu darīšana. Ar to tu nevari ne lepoties, ne lielīties."

"Pagaidi!" Otainis ar labpatiku paglauda savas garās ausis. "Tu vēl dzirdēsi labas lietišas. Agrāk biju vienkāršs krāsotājs. Dienām un naktīm pūlējās baltas olas pataisīt krāsainas. Tā tas vairs neturpināsies. Nu būšu mākslinieks. Tūlī no Merkles vistām dabūšu zilas, zaļas un sarkanas olas. Man atliks tik ar otiņu uzvilkt svētku sveicienu, puķītes, pūpolus un visādus raibumus. Tā īsti mākslinieki dara. Baltajām olām vairs ne virsū neskatišos. Veca mode."

Kamēr Otainis ar savu ori aizdrāž pāri upes līcim, Čivulis ielaižas vistu mājā pie nopeltajām baltu olu dējējām.

"Čir-rī! Otainim vairs nepatīk jūsu olas," zvirbulis lēkā gar barības trauku un grābj pilnu knābi.

"Ko? Ko tu saki? Kāpēc nepatīk?" vistas brīnās. Aiz brīnuma pat aizmirst nelūgto viesi dzīt prom no barības trauka.

"Jums baltas olas."

"Jā, baltas!" gailis Lielpiesis lepni pārlaiž acis vistu baram. "Labām olām jābūt baltām. Otainis tās var krāsot pēc patikas. Olu krāsošana - Lieldienu zaķa vecu vecais amats."

Labas brokastis ieturējis, Čivulis kļūst runīgāks:

"Kāpēc krāsot, ja Merkles vistas dēj zilas, zaļas un sarkanas! Otainim tik atliek uzvilkt ķeburīšus un lielīties. Viņš nupat aizbrauca savākt jaunās modes olas."

Otaīpa rīcība aizdod vistām lielas dusmas. Tās nu sāk kladzināt bargus vārdus.

"Klusu!" Lielpiesis uzklīdz vistām. "Lai viņš brauc pie Merkles vistām, bet mūsu mājā vairs lai nerādas. Zvirbuli, tā pasaki Otainim!" gailis piedodina.

Otainis atgriežas tikai vakara krēslā. Izskatās nelāga omā. Rati tukši.

"Kur krāsainās olas?" Čivulis zipkārīgi apjautājas.

"Ak - par tām labāk nerunāsim. Esmu piemul-

ķots. Merkles vistas tik taisās dēt krāsainas olas, bet vēl nav to iemācījušās."

"Ko tu tagad iesāksi?"

"Prasa kā mulķis," Otainis saviebjas. "Pats krāsošu!"

"Arī baltās olas tu nedabūsi," zvirbulis pastāsta, ko vistu mājā dzirdējis.

Nu Otainis kļūst vēl drūmāks:

"Kur gan būtu dzirdēts Lieldienu zaķis bez olām! Olas jādabū! Putna dvēsele, saki, kā to izdarīt?"

"Ap pusnakti brauc uz vistu māju. Tumsā vistas labi neredz. Papem olas, cik gribi, cik vajaga. Tādu mantu tur netrūkst."

"Padoms labs, bet man tas nepatīk," Otainis nopūšas. "Ja tā darišu, tad vistas mani sauks par olu zagli."

"Mulķi!" zvirbulis jautri čivina. "Vai es tev mācīju zagt? Teicu - papem. Ne tava vaina, ja vistas tumsā neredz."

"Nē, es labāk mēģināšu pielūgties," Otainis gurdziem soļiem dodas uz vistu māju. Domā, ko teikt, kā pielabināties. Bet nabaga Lieldienu zaķis nepaspēj nekā iesākt. Kā viņš parādās vistu mājā, tā viss bars apkārt. Knābj viena, sit otra, trešā rauj, un Lielpiesis vēl mudina:

"Sadod, sadod! Manu tiesu arī! Pērtu pats, ja tiktu klāt. Bet ko es te varu darīt - burzma liela."

Visvairāk ciest dabū Otaīņa ausis. Vistu knābji tās plucina bēz mēra. Lai paglābtu ausis, Otainis izdomā mazu viltību:

"Draudzenes, cērtiet knābjus man plecā!" viņš sauc. "Tur man visvairāk niez!"

Vistas apmulst. Knābji atstāj mierā Otaīņa ausis.

"K-o? Ko, ko, k-oo? Tev patīk, ka mēs knābjam?"

"Patīk!" Otainis sapemas un rāda priecīgu seju. "Labprāt ļauju savu kažoku vistām paieskāt. Ja gribat mani sodīt, tad vajaga izdomāt ko citu."

Tai brīdī uz palodzes nosēžas zvirbulis.

"Es par sodu liktu Otainim līdž Lieldienām nokrāsot trīs vezumus olu," viņš stāsta vistām.

"Lieldienas vairs nav tālu. Gribas redzēt, kā viņš to izdarīs!"

Vistām patīk zvirbuļa padoms.

"Labi!"

"Lai krāso!"

"Piecus vezumus!"

"Piecus, piecus, piecus..." vistas nospriež.

Gan Čivulis iebilst, ka šis esot teicis tikai trīs vezumus, bet vistām patīk skaitlis pieci. Lēmums vairs nav grozāms.

Čivulis uztraukti lēkā gar Otaīņa ori.

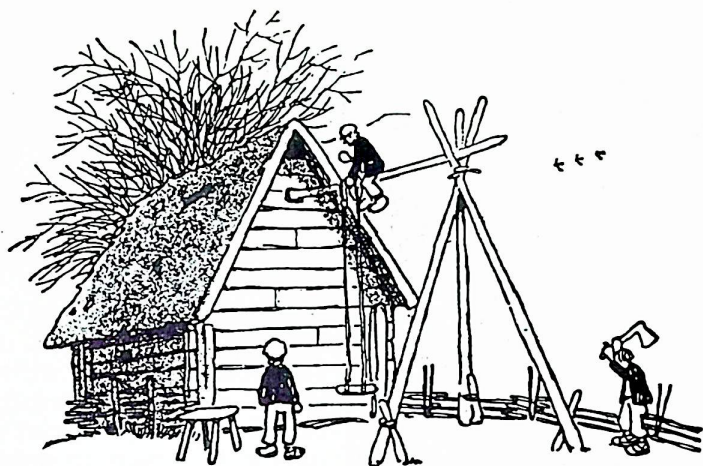
"Čirr-ī... Nu laikam būšu draugam jaunas nepatikšanas sagādājis..."

Bet Otainis izskatās ļoti apmierināts. Viņš zina, ko darīt:

"Vai gan visi pieci vezumi olu jānokrāso! Uztriepšu keburīšus. Neesmu vairs vienkāršs krāsotājs, bet moderns mākslinieks."

Jānis Širmanis.

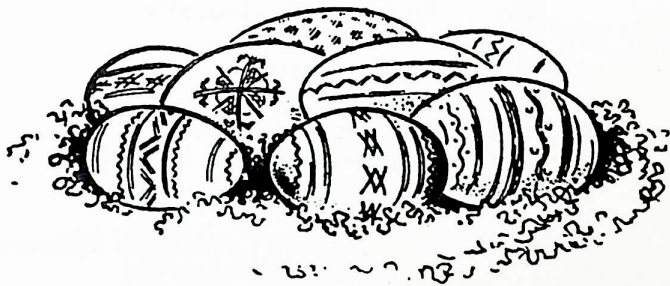

Lieldienas

Nāc nākdama, Liela diena,
Visi bērni tevi gaida,
Visi bērni tevi gaida,
Aiz vārtiem sasēduši.

Kariet, brāļi, šūpulītes
Ozoliņa kārtiņām,
Nāks māsiņa šūpoties
Visas trejas Lieldienīņas.

Tautas dziesmas.

Žagatas romance

Pļava magonēm bagāta,
Rītos pļāpā tur žagata.
Dzird tur runājam parasti
Visās mēlēs šo garasti:
- Esmu par visām košāka,
Runīgāka un drošāka.
Svārkus man šujuši skrodeņi
Melnus ar baltu oderi.
Medniece esmu manīga,
Valoda man ir skanīga -
Ejot gar kviešiem, ausaities,
Pļāvēji žirgtie, un klausaities! -

Tā šī isspārne savāda
Lielībā rītus pavada
Un tad gar bērzu pakariem
Aizskrej pret zilganiem vakariem.

Ēriks Ādamsons.

Stabule

Līdz ar pavasara silto sauli aizvien augstāk cēlās mana sajūsma. Kur kāju sperī, olnīcas malā, grāvjos, mežmaļos, visur vizēja dzeltenī ziedi. Gaisā cīruļi gāja viru virumis, un strazdi bērzu galotnēs parkšēja un svilpoja.

Vai tad strazdi vien mēcēja svilpot? O, - es arī zināju, kā to dara. Vai man gludu vītolaru trūka? Un vai man nebija ass tutentipš? Es pakēru to un skrēju lejā. Kāpostdārza galā pērnajā pavasarī bija nozāģēti daži veci vītoli. Nu tiem bija ataugušas atvases, smuidras un līdzenas. Es uzrāpos līdz atvasēm un nogriezu vienu. Ilgi man vajadzēja griezt, līdz gluda koka gabaliņš dabūja stabules veidu. Tad es liku to sev uz ceļa un sāku ar tutentipa spalvu dauzīt. Skaitīju bez apstājas pazīstamos burvības vārdus, bez kuņiem stabules miza neatlec:

Atlec, manu stabulīt,

Vilkam kauliņš, man tā ādīpa.

Beidzot es pēmu stabules atmizoto galu zobos un ar rokām griezu. Prakš! - un miza griezās ap koku. Stabule gatava.

Kas par mīkstu skapu!

Es sēdēju zālē starp pienēm un stabulēju, acis piemiedzis un vaigus piepūtis. Es pavilku kociņu gan vairāk uz āru, gan pastūmu dziļāk. Tā es vairēju mainīt skapu no zemākās dūdošanas līdz vissīkākam svilpienam.

Jānis Jaunsudrabiņš- Baltā grāmata.

M ī k l a s

25. Liela, liela muiža, visapkārt logi,
Kas iet iekšā, netiek ārā.
26. Simtiem, simtiem tūkstošiem
Pili tais' no sprunguļiem.

Kukainīši

Visas pļavas aiz upītes
Pilnas zīda pavedienu:
Zirneklītis sagšas auda
Mušipām, māšipām.

Kas tur spīd, kas tur viz
Viņā meža maliņā?
Tārpiņš vērpā zīda diegu
Zeltītā ratipā.

Tautas dziesmas.

Lietīņš

Mirdz pavasara lietīņš
Kā viegls zelta sietīņš.

Kas gan no viņa bijās?
Viss tinas pērļu dzijās.

Lai rasina, cik tīkas!
Ceļ asni galvas līkas.

No visām zemes spraugām
Var redzēt zāli augam.

Kārlis Skalbe.

M ī k l a s

27. Visi mani gaida, bet kad nāku, tad bēg.

28. Augstāks par visaugstāko kalnu,
zemāks par viszemāko zālīti.

Līsti, līsti, lietutiņi !

Līsti, līsti, lietutiņ,
Lai es drīzi liela augu,
Lai es drīzi liela augu,
Līdz citāmi māsiņām.

Līst', lietuiņi, vienu dienu,
Nelīst' visu vasariņu;
Man apnika viena diena,
Ne vēl visa vasariņa.

Tautas dziesmas

Dieva radība

Zils, zils maija svētdienas rīts. Tēvs ar māti
ies uz Kaltiņiem un ņems Anneli līdz.

Annele aiz prieka iet palēkdamās.

"Nenoskrienies nu tik daudz un nenokausējies
veltīgi. Ceļš garš. Vēlāk tēvam būs tevi vēl jā-
stiepj," brīdina māte, kad Annele pa ceļmalām lēkā
vienā lēkāšanā, te pie kaķpēdiņas, te pie bezdelīg-
actiņas, te pie gailpieša.

Daudz puķu pušķiņu Annele jau saplūkusi un no-
guldījusi ceļmalas grāvī: lai gaida, kad nāks atpakaļ.
Tad viņa šepat ierīkos pļavas. Še vieta laba. Un
pie pļavām būs mežs. Bet mežu uztaisīs tūlīt. Un
Annele vaiga sviedros pūlas ap jaunu bērziņu, lau-
zīdama lokanos zarus un nevarēdama tos nolauzt.

Tēvs paliek norādams stāvot:

"Vai, bērniņ, ko nu tu dari? Tu saplūc tik daudz
puķiņu un novītušas tās nomet. Nu tu vēl bērziņam

nedod miera. Kā viņš stāvēs ar aplauztiem zariem, kā kroplītis bez rokām? Padomā, ka viņš arī ir Dieva bērns, tāpat kā tu. Dzīva radībiņa, kuŗai tāpat sāp kā tev."

Annele nobīstas. Pietvīkušām vaininieces acīm viņa skatās tēvā: "Bērziņam sāp? Puķītēm sāp? Tāpat kā tev?" viņa brīnās.

"Nuja," tēvs turpina, "nelauzi vis. Nekad pa jokam nenieko kocīpus. Lai viņi aug, lai priecājas Dieva saulītē."

Labu laiku Annele iet domīga. Tur sauc spilgta puķe, zaļš zars, bet viņa sevi brīdina:

"Dieva radībiņa. Tāds pats Dieva bērns kā tu. Sāp. Nelauz vis!"

Anna Brigadere - Dievs, daba, darbs.

Bērziņš mani aicināja

Kas, bērziņi, tev apsedza
Tādu zaļu villainīti?
- Man apsedza silta saule,
Pavasara lietutiņš.

Es izgāju zaļu birzi,
Ne lapiņas nenorāvu;
Vējš norāva vienu lapu,
Saulīt' gauži noraudāja.

Tautas dziesmas.

Nezāles

Dieviņš izgāja tīrumā ar sētuvi plecos.

Velns stāvēja ežmalā un skatījās.

"Ko tu tur dari, kaimiņ?" velns uzprasīja Dieviņam.

"Sēju labību, lai izaugtu jauna maizīte," Dieviņš

atsaucās.

"Sēšu es arī," velns sevī nosprieda.

Bet kur ņemt sēklu? Pašam sakrāt - slinkums;
Dieviņam palūgt - negribas. E, ko tur! Sagrābstīs
šādus tādus grūzus sētmalās, nojumēs, kūtspriekšās
- labi vien būs.

Tā arī izdarīja. Bet nu atkal jauna nelaime: kur tad sēs? Pašam tīruma nav.

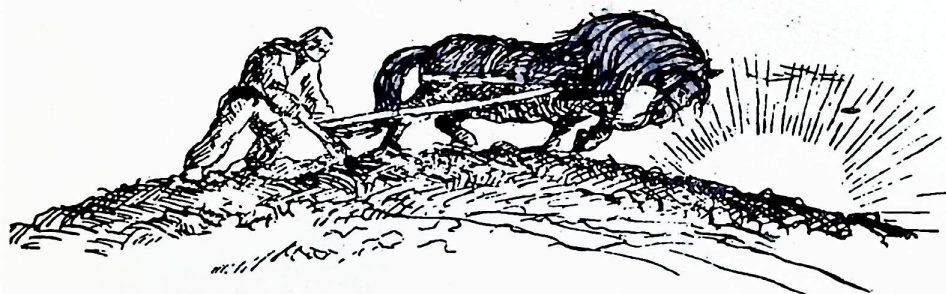
Velns pakasīja pakausi, nolēma:

"Sēšu turpat vien, kur Dieviņš sēja, gan rudenī ražu sadalīsim!"

No Dieviņa sējas izauga maizīte, no velna - nezāles.

No tā laika tad arī tīrumos un dārzos ieviesušās nezāles, un cilvēkiem ar tām nemitīgi jākaņo.

Tautas teika.

Arājs

Aiz Daugavas augsti kalni,
Nolaideni tīrumiņi;
Tūr vajaga sirnu zirgu,
Gudru vīru arājīpu.

Arājs ara kalniņā,
Avots tek lejiņā;
Netrūkst maizes arājam,
Ne ūdeņa avotam.

Tautas dziesmas.

Pirmā ganu diena

1.

Kādā saulainā rītā ganu puika Pičiņš paņem garu rīksti un saka Kriksim:

"Sāksim nu, Kriksīt!"

Kriksis gan gribētu pajautāt, kas viņam jāsāk, bet nepaspēj to izdarīt. No kūts strauji izskrien govīs, teļi, jēri un aitas. Viss ganāmpulks pa gatvi dodas uz ganībām, kur ciņus jau apklāj jauna zāle un pirmie pavasara ziedi.

Lopiņi neskatās ne uz zāli, ne uz puķēm. Visu garo ziemu kūtī stāvējuši, tie nu skrien katrs uz savu pusi kā apreibuši.

Kriksis par to nebrīnās. Šāda skraidīšana arī viņam patīk. Te tas patrenkā govīs, te aitas. Viņš šaudās kā bulta no vienas puses uz otru.

Ap pusdienas laiku ganāmpulks kļūst mierīgāks. Kriksim rodas brīvs brītiņš. Viņš nogūlas zem kupla kadiķa krūma un smagi elso.

No otras puses nemanot pienācis auns Ragainis. Tas piecērt kāju un uzsauc:

"Paliec gulot! Ja tu celsies, es tev sadošu ar ragiem..."

Kriksis vienaldzīgi paskatās uz Ragaini.

"Par mani neraizējies. Mierīgi gulēšu ēnā, jo man gribas atpūsties. Tu pats redzēji, kas man šodien bija par rikšošanu."

"Redzēju... Taisni tāpēc nācu tevi brīdināt... Tu vēl esi jauns, neproti uzvesties!"

"Tas var būt," Kriksis laiski aizdzen no auss uzbāzīgu mušu.

"Tu laikam gribi izlikties par nevainīgu mulķīti? Neizliecies!" auns atkal piesit kāju. "Esmu dusmīgs. Un ja esmu dusmīgs, tad ar mani nevar jokot."

"Tad tu gribi uzsākt ciņu?" Kriksis ierūcas un paceļ galvu.

Ragainim tūlīt dusmas kļūst drusku mazākas.

"Nē... es..." viņš stostas, "atnācu drusku parunāties..."

"To var!" Kriksis nomierinās. "Stāsti."

Ragainis noplūc zāļu kušķi un lēnām košļā to. Viņš pūlas izdomāt labi stiprus vārdus, tomēr ne tādus, kas varētu Kriksi saniknot.

"Es agrāk dzirdēju, ka tu esot ļoti prātīgs suns. Tā runāja pīles, vistas un zvirbulis. Pat runcis Lūris to apgalvoja. Es ticēju. Šodien nu redzu, ka esmu maldījies..." Ragainis iesāk.

"Vai es ko nepareizi darīju?" Kriksis brīnās.

"Tu mūs traucē... Neļauj nekur pakustēt. Vecais suns nebija tik aušīgs."

"Tas var gan būt..." Kriksis nopurd.

"Viņš ļāva mums lielāku vaļu!"

"Tas var gan būt..."

"Dari tāpat, tad arī tu būsi kārtīgs suns..."

"Nedarišu!" Kriksis saslienās.

"Kādēļ?"

"Negribu!"

"Tad es tevi..." auns pamāj ar savu ragaino pieri.

"Ragaini, nerunā lielīgus vārdus! Vismaz nesaki tos man!" Krikša balss kļūst skarba. "Bet pirms es tevi aiztriecu, saki, ar ko tu esi nemierā?"

"Tu neļāvi mums nogaršot jauno ābolīpu..."

"Pičipš man tā lika."

"Vai tev Pičipam jāklausa? Pašam galva, pats zini..." Ragainis iesmejas.

"Jāklausa! Kā gan citādi! Pičipš te ir pavēlnieks."

"To es zinu," Ragainis nosaka un brīdi klusē. Viņš laikam vēl negrib padoties, groza galvu un kaut ko domā.

Kriksis to redz un tāpēc piemetina:

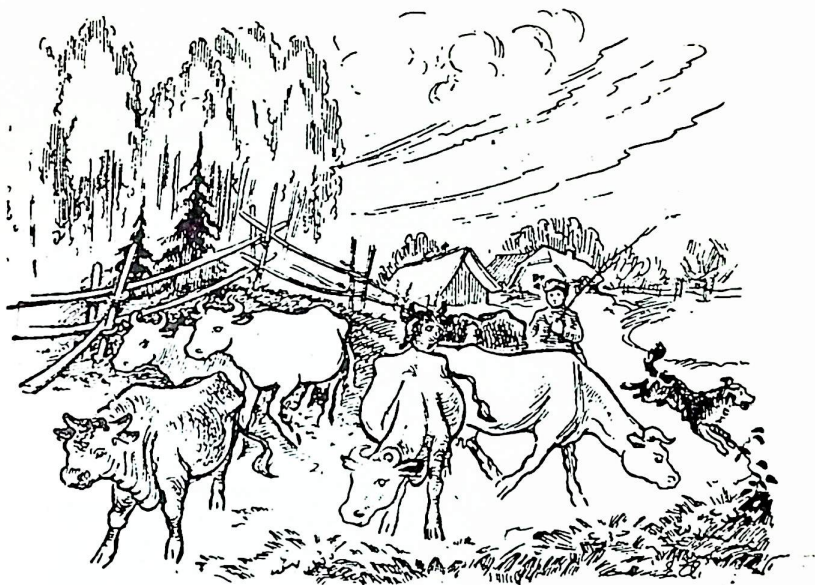
"Tagad ej! Man netīk ilgi pļāpāt."

Ragainis aiziet atpakaļ pie govīm, aitām un jēriem.

"Kriksi nevar iebiedēt," viņš stāsta. "Būs mums jāvairās sanīsties..."

Ganāmpulks klusē. Un tas nozīmē, ka neviens nedomā Kriksi tišu prātu kaitināt.

Jānis Širmanis - Kriksis.

Ganiņam gaŗa diena

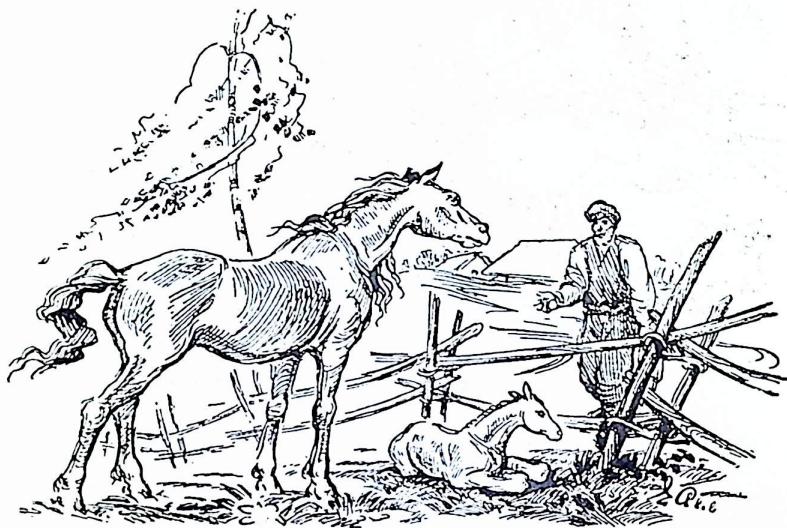
Saulīt', balta māmuliņa,
Parādiēs ganiņam!
Ganiņam gaŗa diena,
Kad saulītes neredzēja.

Migla, migla, rasa, rasa,
Tu man laba nedariji:
Rasā manas kājas mirka,
Miglā zuda raibalīņas.

Tautas dziesmas.

Kumeliņš

Ai, labaju kumeliņu,
Kad man tevis nevajaga:
Darba dienu druviņā,
Svētu dienu baznīcā.

Es savam kumeļam
Mūžam pāri nedarīju;
Krāv' mērenu vezumiņu,
Pret kalniņu rokā vedu.

Sniegi, vēji putināja
Ap to manu kumeliņu.
Vilku svārkus no muguras,
Sedzu savu kumeliņu.

Tautas dziesmas.

Rotaļas negaisā

I

"Reinīt, ū-ū! Nāc mājā!" mazo Reini upītes malā iztraucē mātes balss. Reinis izberzē acis un raugās, ka apkārt ir kļuvis pavisam tumšs.

"Vai neredzi, ka negaiss nāk?" māte rājas. Tūlīt arī nozibsnī, un spēcīgs pērkona grāviens sadrebina zemi. Sāk krist lielas piles.

"Man patīk, kad līst," zēns izstiepj plaukstu. Viņam nemaz negribas steigties. Bet māte, pie rokas papēmusi, to raušus uzrauj kalnā.

Istabā Reinis kādu laiciņu pasēž un vēro, kā aizloga zibējo. Drīz vien plīkšķēdams līst balts ūdens. Bet grūti uz vietas ilgi rīmties. Kad lielais gāziens pārskrējis, klusu zēns izmanās laukā. Vēl gan līst, bet lietus ir silts. Un pērkons jau aizveļas pār kalnu kā milzīgi kara rati, šad tad vairs tikai ugunus paspīdinādams.

Pa zemi tek neskaitāmas urdziņas. Ai, cik jauki tās salaist lielākā strautā!

"Sastādināšu ūdeni runkuļu vagās un braukšu ar laiviņu," Reinis domā. Un, papēmis lāpstu, viņš sāk rakt grāvīti pāri ceļam uz dārza pusi.

Ūdens ir paklausīgs. Tas spiežas tūlīt katrā dobitē, ko zēns izrok. Drīz vien aprāva straume gāžas pār ceļu saimnieka runkuļu vagās.

"Strauja strauja upe teka!" Reinis priecīgs sāk dziedāt. Kad tēvs viņu ar savu laivu vizināja pa Gauju, tad vienmēr viņi tā dziedāja.

Bet runkuļu dārzs nav tik liels kā Gauja, kur visi lieti varēja satecēt. Drīz vien vagas ir pilnas, un brūnajā ezerā peld tikai lapas pa virsu. Nu arī Reinis atskārst, ka nebūs labi. Viņš izrakto grāvi grib aizsprostot. Bet aiz muguras atskan kliedziens bargs kā pērkona spēriens. Reinis dzird tikai vienu vārdu:

"Zēn!"

Reinis cita nekā neatjēdz, kā mukt uz istabu pie

mātes.

"Ko tu dariji?" māte izbrīnējusies prasa. Viņa redz, ka puika izmircis līdz ādai.

"Rotaļājos!"

"Negaisā... lietū?"

Bet tūlīt vēras durvis, un arī saimnieks ir klāt. Runāšana ir gara, bet spriedums īss: ja puiku nepievaldīs, tad jāmeklē jauns dzīvoklis.

Reinis saprot, ka tās būtu mātei lielas bēdas. Tēvs karā, un viņai jau tā rūpu un raižu diezgan: ar uzturu, ar drēbēm, ar kurināmo.

Un zēns nolemj, ka neskarsies vairs ne pie vienas lietas, kas nepieder viņiem pašiem. Ne pie upes, ne pie dārza, ne pie ceļa.

*

Kādu dienu Reinis iedomājas, ka ir vēl kaut kas, kas viņam pieder. Zilā debess!

Kad krusttēvs atnāks, viņš nelūgs vairs ne laivu, ne dziρνaviņas, bet lidmašīnu. To tad piesies garā auklā un laidīs zilajās debesīs tik augstu, cik vien pašam patiksies.

Vairākas dienas puika sēž pie loga un gaida krusttēvu. Svētdienā viņš atbrauc. Abi viņi nosēžas pie krāsniņas, griež, drāž, mērī un līmē, kamēr lidmašīna gatava. Ir aste, spārni, propellers. Reinim liekas krusttēva rokdarbs pavisam jauks.

Tai vakarā Reinis vairs nedabūn izmēģināt jauno lidmašīnu, bet otrā dienā viņš steidzas aiz ciema uz pļavu.

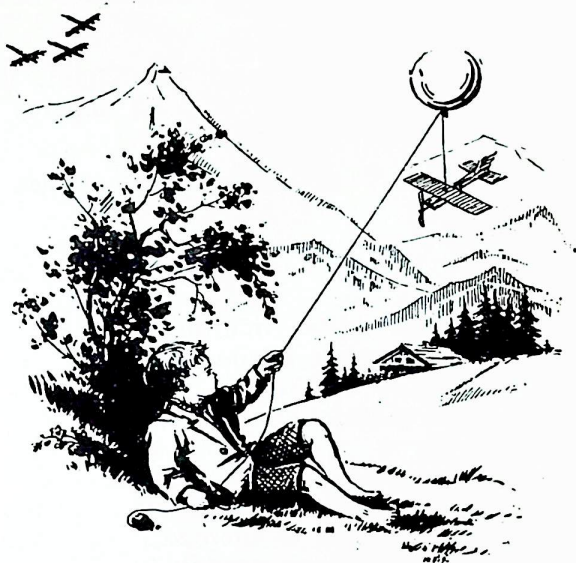
Kad zēnam priekšā paveras līdzenais, zaļais klajums, sirds sāk pukstēt pavisam strauji.

"Īsts lidlauks!" viņš izsaucas un noliek lidmašīnu zemē.

Reinis piesien pie propellera gaisa balonu, un balons sāk celt lidmašīnu gaisā. Zēns priecīgs par savu izgudrojumu. Ar otru auklu viņš no apakšas braucienу vada.

Viņš skraida pa pļavu no vienas malas uz otru. Ir tik laba sajūta, ka viņš, mazais knēvelis, var,

te apakšā stāvēdams, vadīt pēc sava prāta kādu lietu tur augstu, augstu zilajās debesīs.

Bet tad ciemam pārskrien īsta lidmašīna. Uz ielas ir apstājusies kāda karavīru mašīna, un pār to nu zemā lidojumā ienaidnieka ložmetēji nober vai rākas ložu kārtas.

Laudis sabēg māju pagrabos, bet Reīna māte izbailēs metas uz pļavu.

"Reinīt, ū-ū!" māte sauc. Bet zēns neatsaucas. Māte skrien tālāk. Un tad viņa redz, ka aiz kāda ciņa sakrūpis guļ viņas zēns.

"Reinīt, manu dēliņ, kas tev noticis?" izbijusies māte steidzas klāt. Bet zēns nu sakustas un paceļ galvu gluži smaidīgs.

"Vai, dēls, kā tu mani nobiedēji! Kādēļ tu tā guli un neatsaucies?"

"Es slēpjos no lidmašīnas."

"Bet pašreiz jau nevienas nav."

"Īr gan. Skaties!" Reīnis parausta auklu. Māte paceļ acis un redz, ka augstu gaisā zem zilā balona

spīd kāds baltums.

"Vai tu īsto lidmašīnu neredzēji?"

"Redzēju."

"Ko tad tu darīji?"

"Es slēpos no abām."

Māte pasmaida un ved zēnu uz mājām. Viņa saprot, ka tik mazam vīram, lai kādi negaisi sagriežas pār galvu, dzīve ir rotaļa.

Nikolajs Kalniņš - Rotaļas negaisā.

Vecāki un bērni

Saulīt' silta, māmiņ' jauka,
Abas vienu labumiņu:
Saulītē sildījos,
Pie māmiņas remdējos.

Bij man gaŗa tā dienīpa,
Kad saulītes neredzēju;
Vēl gaŗāka tā dienīpa,
Kad māmiņas neredzēju.

Neviens putniņš tā nepūta,
Kā pūš meža balodītis;
Neviens mani tā nemīl,
Kā mīl mani tēvs, māmiņa.

Māmiņai labu daru,
Visu mūžu dzīvojot;
Viņa mani mazu kopa,
Viņa lielu audzināja.

Tautas dziesmas.

Maija svētdiena

Saulainā laukumīnā pie skaista, kupla bērza viņi nosēžas zālē. Tēvs nometis cepuri, mātei nokritis lakatiņš. Tā viņi sēž, mugurām pie bērza.

Annele arī nokrīt zālē. Viņa vēro vecākus. Māte

kaut kur skatās. Kad Annele liek savām acīm skriet viņas skatam līdz, tas aizjopro tālu, augstu zilajās debesīs.

Tad viņas acis atkal meklē tēvu un māti. Ai, kā patīk viņos skatīties! Lai katram bērnam ir tāds tēvs un māte! Un pavisam, pavisam citādi viņi ir nekā vakar un aizvakar. Tēvam ir tādas acis, kā debesis, un mātei tādi vaigi un mute... Nu, kādi tad? Annele nevar atrast tādu puķu, kas būtu tādas kā māte, ar kuŗām varētu viņu salīdzināt. Tāpat gribas uz abiem skatīties kā uz puķēm, uz bērziem, uz zilajām debesīm.

Bet kāpēc tas tā? Kāpēc šodien ir tā, kā vēl ne-

kad nav bijis?

Annele domā un - izdomā.

Tas tāpēc, ka šodien ir svētdiena. Mežs, puķes,
zilā debess ir svētdiena, tēvs un māte ir svētdiena.
Viņu rokās nav darba. Viņu kājās nav steigās.

Anna Brigadere - Dievs, daba, darbs.

Brāļi un māsas

Es savos bāliņos	Māsiņai zirgu devu,
Ilgas dusmas neturēju:	Pats tecēju kājiņām:
Vienu vārdu ļaunu teicu,	Labāk manas kājas mirka
Otru labu atbildēju.	Ne māsiņas ielociņi.

Dzīvosim mēs, brālīti,
Kā tie ciema balodiši:
Vēl' man labu, es tev arī,
Tad būs mīla dzīvošana.
Ko mēs abi dabūsim,
Kad mēs ļaunu vēlēsim?

Tautas dziesmas.

Rakaris brālītis

Manu mīlo brālīti
Sauc par mazo Tālīti.
Citādi jau būtu prieks,
Tikai viņš liels negantnieks.

Nurcī manas lellītes,
Izrauj zīļu krellītes,
* Virbus velk un dzijas jauc,
Un viens pats uz rata brauc.

* Virbi - adāmās adatas.

Es tam saku: Pupuci,
Dabūsi pa dupuci!
Bet viņš tikai aci miedz,
Lāci grābj un projām dzied.

Kā ar tādu spēlēties?
Labāk citu vēlēties!

Tikai nezin vis, vai tas
Atkal mācēs kukragas,
Pīli pūst un ķekatot
Un pa zaķi ķekatot?

Kaut gan cietīs man kāds mats,
Lai nu paliek vien tas pats:
Gan jau atkal satiksim
Un viens otram patiksim.

Fricis Dziesma.

Lielais melotājs

Zaķīt, zaķīt, baltlipīt',
Tavu lielu melošanu:
Tev lūpiņas pārsprāgušas,
Melu ziņas nēsājot.

Tautas dziesma.

Zaķis Pelēcis

Meža izcirtumā sapulcējušies zaķi, lai noklausītos Pelēča piedzīvojumu stāstu.

Pelēcis lepni sēž uz celma un vēro ciemiņus.

"Pasaule ir ļoti liela," viņš saka. "Aiz mūsu meža ir tīrums, aiz tīruma mājas, supi un liela pilsēta, bet lai to visu redzētu, tad vajadzīga drošme."

"Vai tev tiešām bailu nebija?" Kūkuma dēlēns Cilponis nespēj valdīt zipkāribu.

"Man? Ko tu ieedomājies?" Pelēcis stalti izslien krūtis. "Esmu labākais lēcējs, veiklākais skrējējs! No kā man baidīties? Kad pirmo reizi atstāju mūsu mežu, priekšā gadījās ceļš. Un es tik prom pa ceļu, prom pa ceļu. Tā cilpoju savā nodabā. Laikus nepamanīju, ka pretim brauca pajūgs. Divi vīri sēdēja ratos. Es neko. Apsēdos ceļmalā. Sak', viņiem sava braukšana, man sava sēdēšana. Biju mierīgs, bet zirgs, kas to būtu domājis, lielais zirgs skatījās uz mani, sprausloja un baidījās skriet garām. Es vēl neko. Gribējās redzēt, ko īsti šis darīs.

Braucējs paraustīja grožus.

"Kas tad nu, Sirmīt?" viņš teica un tad, pamatinījis mani, piebikstīja blakus sēdētājam ar elkoni: "Skaties, zaķis, pagāns, tīšām baida zirgu. Būtu nu bijis kāds šaujamais..."

Man uznāca dusmas.

"Kāda aplama runāšana!" es teicu. "Ne mana vaina, ja jūsu zirgi bailīgi," pagriezu viņiem muguru un devos tālāk. Man pret zirgiem un cilvēkiem vairs nebija nekādas cienības."

Pelēcis mazliet iekampj elpu un turpina:

"Sajūta man bija lieliska, jo nu zināju, ka vairīties no pasaules apskatīšanas būtu liela muļķība. Laidu tik prom pa ceļu. Un tad pavisam negaidot no ābeļdārza izskrēja suns..."

"Vai tu atkal apsēdies?" Cilponis iesaucās.

"Kālab es tur sēdētu?" Pelēcis nikni paskatās uz zaķēnu. "Es lēcu! Tas bija viens no maniem skaitākiem lēcieniem: pāri grāvim, pāri sētai! Vārna man vēlāk stāstīja, ka suns vēl ilgi skatījies gaisā un gaidījis, kad es nākšu zemē. Es tiešām esot stāvus gaisā uzlēcis. Tā, mīļši, vajaga suni apmūļkot. Tagad man supi... hm... bijuši - nebijuši..."

Klausītāji saskatās.

"A - ā..."

"Ū - ū!"

"Katrs tā vis nevar!" viņi groza galvas.

Pelēcis aiz lepnības paceļ degunu vēl drusku

augstāk.

"Tas vēl nav viss! Reiz pārnakšpoju ar vilku vienā paegļa cerā..."

"Ej, ej!" Kūkums mīpājās. "Vai tas nav par traku?"

Pelēcis vienaldzīgi parausta plecus.

"Kas tur traks?" viņš brīnās. "Es gulēju vienā pusē, vilks - otrā. Viņš nezināja, ka es tur esmu, un arī es vilka nemanīju. No rīta pamodos pirmais, vilks palika pēdējais. Kad tas beidza miegu, es jau biju tālā gabalā. Tā... apmēram tā vienmēr vajaga prast izlīdzēties."

Zaķi ar lielu cienību apbrīno Pelēci. Neviena vairs nešaubās, ka Pelēcis pārāks par citiem.

Vecais Kūkums priecīgi slaista ausis:

"Klausies, Pelēci! Ja nu tu esi pasauli riņķu riņķiem apcillojis, izlaid vēl vienu līkumu..."

"Kur?" Pelēcis aizdomīgi paskatās apkārt.

"Uz Stopēnu kāpostdārzu. Tur esot neredzēti kāposti: tumši zili, sulīgi. Aizej un atnes vienu galviņu. Mums gauži gribas zināt, kā garšo zilie kāposti. Mēs tepat tevi gaidīsim. Lūdzu, lūdzu aizcilpo gan!"

"Es - ē? Kādēļ tieši es lai eju?" Pelēcis rausta degunu.

"Citiem nav drosmes. Stopēnos dzīvo nikns suns. Tu esi vienīgais, kas pratīs zilos kāpostus dabūt."

"Hm... Ak tā..." mazu brītiņu Pelēcis neveikli mīpājās, beidzot īgni pūrd: "Labi. Aiziešu."

Mājās pārnācis, Pelēcis neliekas ne zināt par Stopēnu zilajiem kāpostiem. Pošas uz gulēšanu.

"Vēlāk pateikšu Kūkumam, ka nevarēju sameklēt. Tumsa tumša, kāposti tumši. Vai brīnums, ja nevar atrast. Kas netic, lai aiziet pārlicināties..."

Bet māte neļauj dēlam iemigt.

"Pelēci, tu šodien esot palaidis muti," tā sapurina gulētāju.

"Nekā liela..."

"Neliedzies! Žagata teica, tu esot stāstījis savus drosmīgos piedzīvojumus."

"Tā... drusku. Tu zini, man ļoti patīk runāt.

Un citiem gribējās klausīties. Kā lai nestāstu?"

"Bet tev nekādu piedzīvojumu nav!"

"Tu mani nesaproti. Ja šodien nav, rītu var jau būt."

"Pelēci, Pelēci," zaķu māte nopūšas. "Tu esi melis. Rītu nebūs citādi. Zinu - tu nedrīkstēsi Sto-

pēnu kāpostu dārzam ne tuvumā rādīties."

"Tā var gan gadīties. Visādi var gadīties..."
Pelēcis kaunīgi atzīstas.

"Tev jāiet!" māte uzstāj. "Solīts paliek solīts.
Es nepieļaušu, ka mans dēls izaug par blēdi."

"Supi varbūt novilks manu kažociņu," Pelēcis pūlas iezēlināt mātes sirdi.

Nekā!

Māte gan zina, ka dēlam jāiet ļoti bīstams ceļš, bet līdzēt nevar.

"Celies!" viņa piecērt kāju.

Pelēcis pieceļas. Sīkiem solīšiem tas nozūd piekalnes krūmos.

"Nebaidos, nebaidos, nebaidos..." viņš stāsta sev. "Esmu drošs... Ne kājas tirpst, ne ausis dreb..."

Tai pašā laikā citi zaķi, lokā ap celmu sasēdusies, nepacietīgi gaida zilos kāpostus.

"Nebūs," saka viens. "Cik vairs tālu rīta gaisma."

"Ka tik nav notikusi kāda klūme," bažīgi ierunājas otrs. "Nevajadzēja Pelēci sūtīt tik bīstamā gājienā. Viss kas var gadīties. Un ko tad mēs darīsim?"

Šos vārdus dzird arī Pelēcis, jo viņš tai brīdī ierodas ar solīto kāpostu galviņu.

"Šoreiz nekā nebūs jādara, bet daudz gan netrūka, ka nekāda darīšana nelīdzētu. Grūti man gāja..." Pelēcis godīgi atzīstas. "Kāpostus gan dabūju, bet bailes bija ša-a-au-s-mī-gas."

Jānis Širmanis - Kriksis Mežmājā.

Sakāmvārdi

Ar muti Rīgā, ar darbiem aizkrāsne.

Ko mute pelna, to mugura maksā.

Skopais zvirbulis

Pīkstīte pārnāk, kad launaga laiks sen pāri. Mājas durvis ciet, jo Ūsainis un Čiepste aizgājuši savās darīšanās.

"Ko nu darīt?" Pīkstīte pakasa vienu austiņu, pakasa otru.

Melnais strazds atgriežas no tālāka lidojuma, uzrunā Pīkstīti:

"Ko tu tik bēdīga?"

"Ēst gribas. Es šodien paliku bez pusdienas, arī launagu nokavēju. Ar tukšu vēderu grūti priecāties. To tu zini."

"Tiesa gan, bet šoreiz nevaru tev līdžēt, jo pats esmu tukšā. Aizej pie zvirbuļa. Tam kaut kas labs gadījies, pašreiz tīrummalā mīlojas."

Pīkstīte aiziet pie zvirbuļa.

"Labdien, kaimiņ!"

"La - ab - bdiem," zvirbulis ar pilnu muti atbild.

Labu brīdi klusums. Zvirbulim priekšā maizes gabals. Uz tā melna biezputra. Laikam garšīga, jo zvirbulis knābj, ka druskas lec. Beidzot viņš uzprasa:

"Saki, ko tu gribi?"

"Es - neko. Nezināju, ka tu esi tik neviesmīlīgs. Nevaru arī saprast, ko tu ēd. Vajadzētu nogaršot, citādi pie skaidrības nevarēšu tikt."

Zvirbulis vēl neprotas.

"Ko es ēdu? Launagu ēdu!"

"To es zinu, bet man..."

"Tev arī gribas," zvirbulis iesmejas. "To es ticu. Ja uzminēsi, kas man šodien launagā, dabūsi nogaršot; neuzminēsi - paliksi skatoties."

Pīkstītei saskrien siekalas mutē.

"Ja būtu dzeltens, sauktu par sviestu. Biezpiens tas arī nav, un griķu biezputra arī ne. Tādu ēdamo vēl neesmu redzējusi," Pīkstīte atzīstas.

"Kas to būtu domājis, ka peles tik maz zina. Man gadījās - patiesībā es šo gardumu ar veiklu

kērienu novācu balodim tieši no deguna gala... Zvirbuli tādās lietās ir ļoti veikli. Peles var no mums mācīties."

"Nevaru mācīties... Mana māte saka, ka tas neesot glīti."

"Tu laikam domā, ka tavai mātei visgudrākā galva?"

"Saprotams," Pīkstīte iesaucas.

"To tūlī redzēsim! Saki viņai, ka launagā man sētas valgs, suņa pakrēslis, melnāks par maizi, maizei par aizdaru. Redzēs, ko viņa teiks."

Pīkstīte skrien uz māju, uztraukti stāsta jaunās ziņas vecākiem.

"Zvirbulis tavā priekšā izlicies par lielu gudriņeku. Viņa mīkla ir gan gaļa, bet uzminēt to var," Čieposte paskaidro. "Tās ir kaņepes."

"Kaņepes? To gan nesaprotu..."

"Klausies, tad sapratīsi! Kaņepes aug dārzā, suns labprāt lien viņās dienvidu gulēt. Sastampātās kaņepju sēklas, kā pati redzēji, liek uz maizes un ēd."

"Un sētas valgs?" Pīkstīte vēl noprasa.

"No kaņepājiem vij valgus."

"Nu saprotu!" Pīkstīte priecājas un tūlīņ steidzas atpakaļ pie zvirbuļa.

"Kaņepes, kaņepes tev šodien launagā!" viņa sauc jau pa gabalu.

"Bija," zvirbulis smejas, "bet vairs nav."

"Nav? Bet tu solīji dot man nogaršot!"

"Tu esi pārāk lētticīga! Es tikai gribēju tevi dabūt projām, lai varētu pats savas kaņepes apēst. Kāpēc dot tev?"

"Ak tāds tu esi! Skopulis un viltnieks!" Pīkstītei iesāpas sirds. Bet viņa ātri sapemas un, projām skriedama, uzsauc zvirbulim:

"Dzīvo vesels! Man jāsteidzas vakariņās. Ja gribi, vari nākt mīklas minēt..."

Jānis Širmanis - Pīkstīte.

Mežā vasarā

Lai ir jauki, kur ir jauki,
Mežā jauki vasarā:
Žube velk, dūja dūc,
Sēri zvana dzeguzīte.

Koku lapās vējinš žvīgo,
Ozolzīles šūpo, līgo;
Sūnas mīksti čaukst kā zīds,
Sūnās čīgā sienāzīt's.

Vilnis Plūdonis.

Koklētājs

Citreiz dzīvojis puisis, varens koklētājs, apbrīnojams dziedātājs. Kad viņš koklējis un dziedājis, tad putni salaidušies bariem klausīties, un niknākie zvēri tapuši kā jēri.

Reiz puisis nakti apmaldījies mežā un nevilšus iekritis vilku bedrē. Vilks zvērojošām acīm nācis puisim pretī un patlaban taisījies, zobus špakstinādam, nabadziņu plosīt. To redzēdams, puisis sācis koklēt un dziedāt. Acumirkļi vilks attupies puisim iepretī, kaucis jaukajām skapām līdz un nedarījis nekā ļauna.

Gaismā puisis izlēcis no bedres un gājis mājā. Bet vilks, tecēdams kā sunītis nopakaļus, pavadījis koklētāju līdz vārtiem, nemaz negribējis uz mežu atpakaļ griezties.

Tautas pasaka.

Dziedot mūžu nodzīvoju

Gana man greznu dziesmu
Tai mazā galviņā:
Nav vēl viena izdziedāta,
Jau deviņas sacerētas.

Vai tādēļ nedziedāju,
Ka man grūti jāstrādā?
Rokas, kājas piekusušas,
Mēle man nepiekusa.

Jo es bēdu bēdājos,
Jo nelaime priecājās,
Labāk gāju dziedādama,
Lai nelaime bēdājās.

Lai es gāju, kur es gāju,
Dziedādama vien staigāju:
Ja tie manis neredzēja,
Lai tie mani pieminēja.

Tautas dziesmas.

Tālā dzimtene

Man dzimtene pie Daugavas,
Kur liepas šalc un līgo,
Un Jāņu naktī ugunis
No krasta krastā spīgo.

Tur vasara visjaukāk zied
Kā rudzu puķe zila,
Sauc saldi zelta vālodze
No mana tēva sila.

Alfrēds Kvālis.

Jāņi

Steigšus steidzamos darbos skraidīja meitas. Kurināja krāsni, cepa karašas, berza grīdas, galdus un solus, mazgāja logus... Beidzot viss likās apdarīts. Māja pieplūda svaigu karašu smaržas. Ap launaga laiku katram bija rokā gards, smaržīgs rausis ar gaļu.

Līziņa un Karlīne apvilka tīras jakas, uzsēja ciema lakatiņus. Katrai bija uz rokas kurvītis ar dzijas kamoliņu un nazi. Annele zināja: viņas ies uz Tērvetes līčiem pēc ozolzariem. Bet viņu, Anneli, jau līdzi neņems.

Annele izskrēja laukā, nostājās pie dārziņa, skatījās kārām acīm. Vai tad tiešām paies garām?

Karlīne aizskrēja lieliem soļiem. Līziņa aiz viņas. Bet pie lielās liepas atskatījās atpakaļ.

"Nu, meitēn, ko tu tā stāvi? Nāc āši, ka panākam Karlīni."

Tas Annelei nebija divreiz jāsaka. Ai, kā nu viņām abām veicās skriešana! Pie mežmalas Karlīne atskatījās.

"Nu, Līziņ, ka tu to kverpli velc līdz, tad ar dievu, tad es tevi vairs negaidu." Aizskrēja, ka ceļš vien noputēja. Annele rija elsas:

"Kverplis, es esot kverplis!"

"Ej nu ej, vai tad Karlīne tevi sauca par kverpli? Tas jau bija tas kovārnis, lūk egles zarā!"

"Kovārnis jau nevelkas, bet laižas!"

"Nu tad tā būs bijusi vabolīte. Skat, kāda tepat zomē zeltotiem spārnīpiem."

"Vabolīte jau arī laižas."

"Nu tad laidīsimies mēs arī. Parādīsim Karlīnei, ko mēs varam," Līziņa priecīgi teica.

Tā viņas izskrēja mežam cauri svešā laukmalē. Cauri biežam rudzu laukam brida pa šauru ežu. Eža izbeidzās pie āboliņa lauka, kurā mierīgi ēda divas stirnas.

Meitenes nogriezās sāpus uz Tērvetes krasta nogāzi. Nogāze bija stāva un apaugusi krāšņiem lapu kokiem, bet visskaistākie bija ozoli, kas pacēlās

rindām vien pašā lielākajā stāvumā. Ozoli, ozoli!
Ai, cik stalti, cik kupli!

Annelei bija ko brīnīties. Kādi koki še bija, kāda pļava, kādi vareni līči! Un kas te puķu! Kā te pīpenes staroja lielām zvaigznēm!

Salauzusi pa pazarēm ozolpušķus, Līziņa atsēdās un sāka čakli pīt vainagus. Annele nobijās, kad no pakalna, pāri upes lejai uzšāvās pirmā dziesma:

"Jāņi, Jāņi, Kas tie Jāņi, līgo, līgo!

Kas tos Jāņus ielīgoja, līgo, līgo!"

Tūlīt arī atsaucās no otra pakalna:

"Pirmie gani, pēc arāji, līgo, līgo!

Visupēci jaunas meitas, līgo, līgo!

Tad vēl pati māmuliņa, līgo, līgo!

Jāņu zāles lasīdama, līgo, līgo!"

Un tā nu ieskanējās tuvienē, tālienē, šaipus upes, vīppus upes. Visi gani līgoja.

"Klausies nu! Nu sākas Jāņi. Gani jau tos ielīgo."

Tad kāds skaļi, skaļi ielīgojās turpat tuvumā, gravā, un Karlīne iznāca no krūmiem.

"Es jau tepat biju visu laiku, tikai nelikos dzirdis, jo gribēju ātrāk nopīt vainagus." Viņa papurināja uz rokas stilba savērtos vainagus. Tad izņēma no vidus kādu un uzmeta uz galvas Annelei.

"Tas par to kverpli!" viņa sacīja un smējās.

Vainags bija no zemeņu mētrām, biezin biezs, sulotām sarkanām ogām. Laba bija Karlīne.

"Tikai mazlietiņ pagaidi, tad es arī būšu gata," teica Līziņa.

"Ne acumirkli negaidīšu. Vārti vēl jāpušķo, lopi jāsagaida, puišiem vakariņas jādod," un Karlīne aizsteidzās pa ežu. Vēl tālumā dzirdēja to līgojot:

"Dieviņš brida rudzu lauku, līgo, līgo!

Ar pelēku mētelīti, līgo, līgo!

Brien, Dieviņi, lēni, lēni, līgo, līgo!

Lai ziediņu nemaitāji, līgo, līgo!"

Nu arī Līziņa bija ar vainagu pīšanu galā. Vecmāmiņai no tīriem ozoliem vien, tēvam pārmijus

ar sarkano un balto amoliņu, tēvocim Ansim ar pīpenēm. Nu varēja iet mājā.

"Līgo, līgo, līgo!" nemitīgi skanēja gaisā no pakalna uz pakalnu, no tuvienes uz tālieņi.

Anna Brigadere - Dievs, daba, darbs.

Tautas dziesmas par Jāņiem

Visu gadu dziesmas krāju,
Jāņu dienas gaidīdama;
Nu atnāca Jāņa diena,
Nu dziesmiņas jāizdzied.

Sit, Jānīti, vara bungas
Vārtu staba galipā,
Lai sanāca Jāņa bērni
No maliņu maliņām.

Visas bija Jāņu zāles,
Ko plūc Jāņu vakarā;
Visi bija Jāņu bērni,
Kas atnāca līgodami.

Jāņa māte sieru sēja
Devīpiem stūrīšiem;
Šim stūrītis, tam stūrītis,
Man pats siera viducītis.

Nem, Jānīti, melnu zirgu,
Apjāj manus tīrumiņus,
Izmin usnes, izmin zāles,
Lai aug tīra labība.

Kas grib baltas villainītes,
Lai dzen aitas piegulā:
Jāņu nakti zelta rasa,
Tad aitiņas mazgājās.

Skaistā tēvzeme

Kas kaitēja man dzīvot
Sava tēva zemītē?
Visapkārt ievas zied,
Vidū saule ritināja.

Skaista mana tēvu zeme
Pār visām zemītēm:
Plaši lauki, zaļi meži,
Zili jūras ūdentiņi.

Tautas dziesmas.

Svešumā

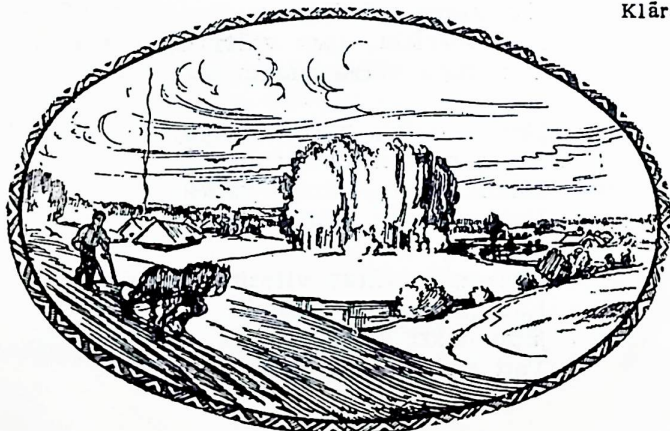
Man svešumā taujāja, taujāja kāds:
- Kas esi tu, no kurienes nāc? -

Es nāku no dainotās Latvijas,
Kur lielceļi tīrumos aizvijas.
Tur balti bērzi birztaļās šalc,
Un sapnis - sapnis pat ceļmalā salds.

Tur zeltainā rīta mirdzumā
Iet arājs ar sētuvi tīrumā.
Vai Dievs ir kā arājs, vai arājs kā Dievs?
Tai zemē viss teikā ir pārvērties.

Ak, svešinieķ, teiksmaina zeme ir tā -
Pat sāpes tur pārvēršas brīnumā.

Klāra Zāle.

Lūgšana

Dievs, sargi mūsu tēvu zemi,
Lai viņa ziedoša un stipra top!
Pats viņai saules mūžu lemi
Un to ar tēva uzticību kop,
Ka taisnība un miers šē sastopas
Un augļu pilnas druvas līgojas!

J. Ērmanis.

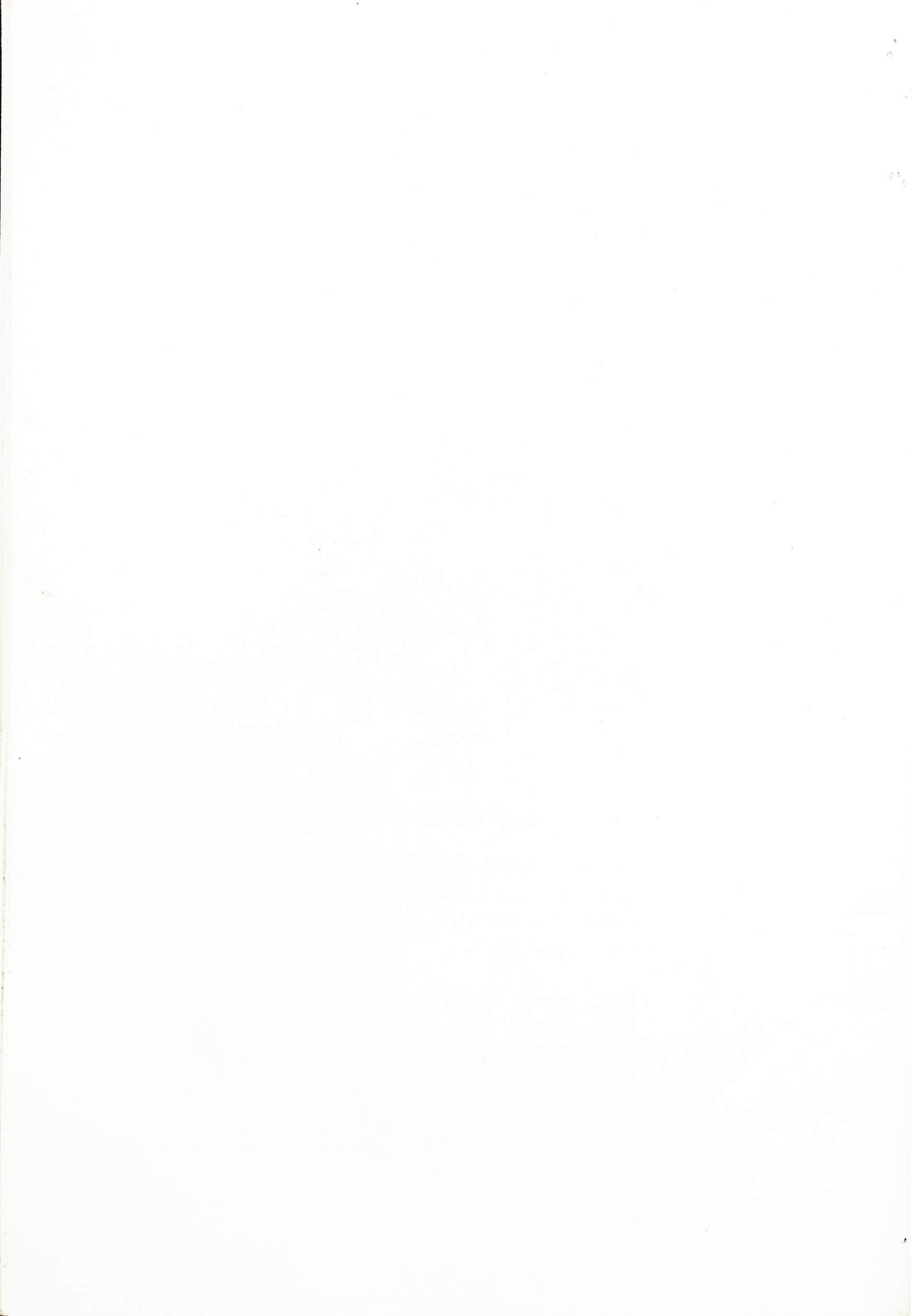

Latvijas valsts himna

Dievs, svētī Latviju,
Mūs' dārgo tēviju,
Svētī jel Latviju,
Ak svētī jel to!

Kur latvju meitas zied,
Kur latvju dēli dzied,
Laid mums tur laimē diet,
Mūs' Latvijā!

Kārlis Baumanis.

Mīklu atminējumi

1. Koks vējā
2. Koks
3. Lapu koki
4. Ābols
5. Sēne
6. Sēne
7. Kartupeļu stāds
8. Burkāns zemē
9. Kāpostu galviņa
10. Sīpols
11. Zirņi pākstī
12. Grāmata
13. Sniegs
14. Sals
15. Ledus virs upes
16. Ledus puķe
17. Stiprs vējš
18. Sniegs
19. Gads
20. Gada laiki
21. Nedēļas dienas
22. Diena un nakts
23. Gaisma
24. Kalendārs
25. Zirnekļa tīkls
26. Skudru pūznis
27. Lietus
28. Lietus

Satura rādītājs

1. Uz skolu.

Pirmā skolotāja	Tautas dziesmas	5
Izejot	Ludis Bērziņš	6
Skolnieks	Jānis Širmanis	6

2. Rudens

Ceļotāji	Tautas dziesma	10
Gāju putnu aizlaišanās	Anna Brigadere	10
Rudens dziesmiņa	Herberts Dorbe	12
Kā kokiem izgāja	Tautas pasaka	13
Koki rudenī	Tautas dziesmas	14
Kastanītis rudenī	Herberts Dorbe	14
Par kokiem	Mīklas	14
Maza maza mājiņa	Mīkla	14
Riekstošana	Jānis Širmanis	15
Rudens balvas mežā	Tautas dziesmas	17
Par sēnēm	Mīklas	18
Kartupeļu laukā	Valdis	18
Par saknēm	Mīklas	20
Lauku pele un māju pele	Tautas pasaka	20
Ilzītes solījums	Nikolajs Kalniņš	21
Klausī, ko māte saka	Tautas pasaka	22
Padomiņš	Tautas dziesmas	23
Pirmie burti	Nikolajs Kalniņš	24
Balta nora, melni lopi	Mīkla	25
Ledus pukīte	Alfons Francis	26
Varoņiem	Ludis Bērziņš	27

3. Ziema

Slidošana	Valdis	28
Nu sīvi sala	Tautas dziesmas	30
Par salu	Mīklas	30
Kas tā par baltu villaini?	Ludis Bērziņš	31
Kad pirmie sniegi snieg	Vilis Plūdonis	32
Sniega māte	Rainis	32

Ziemassvētkus gaidot	Arturs Kaugars	35
Pie Ziemsvētku vecīša	Vilis Plūdonis	36
Ziemassvētki sabraukuši	Tautas dziesmas	38
Sniegs pilsētā	Aleksandrs Čaks	38
Par laiku	Mīklas	39
Jaunajam gadam	Antons Austriņš	39
Kāpēc nevar augt bez sirds	Nikolajs Kalniņš	40
Visi man labi bija	Tautas dziesmas	40
Trīs ar asti	Nikolajs Kalniņš	41
Atmiņas	Zinaida Lazda	44
Daugavas racēji	Tautas pasaka	44
Daugaviņa, māmuliņa	Tautas dziesmas	45
Pirmo reizi Rīgā	Rūta Skujiņa	46
Piens un cepts gailis	Jānis Širmanis	47
Rīgas gaiļi	Tautas dziesma	49
Rīgas tilti	Nikolajs Kalniņš	50

4. Pavasaris

Par pavasari	Tautas dziesmas	50
Snaudule	Tautas pasaka	50
Pūpoliņš	Elza Kezberē	51
Kad pūpoli dzied	Anna Brigadere	51
Pūpolu svētdiena	Augusts Saulietis	52
Ziema galā	Vilis Plūdonis	53
Saruna ar strazdu	Jānis Jaunsudrabiņš	54
Lieldienu zaķis Otainis	Jānis Širmanis	55
Liieldienas	Tautas dziesmas	59
Žagatas romance	Ēriks Ādamsons	60
Stabule	Jānis Jaunsudrabiņš	61
Par kukaiņiem	Mīklas	61
Kukainīši	Tautas dziesmas	62
Lietipš	Kārlis Skalbe	62
Par lietu	Mīklas	62
Līsti, līsti, lietutiņi	Tautas dziesmas	63
Dieva radība	Anna Brigadere	63
Bērziņš mani aicināja	Tautas dziesmas	64
Nezāles	Tautas pasaka	64
Arājs	Tautas dziesmas	66
Pirmā ganu diena	Jānis Širmanis	67
Ganiņam gaŗa diena	Tautas dziesmas	69

Kumeliņš	Tautas dziesmas	70
Rotaļas negaisā	Nikolajs Kalniņš	71
Vecāki un bērni	Tautas dziesmas	74
Maija svētdiena	Anna Brigadere	74
Brāļi un māsas	Tautas dziesmas	76
Rakaris brālītis	Fricis Dziesma	76
Lielais melotājs	Tautas dziesma	77
Zaķis Pelēcis	Jānis Širmanis	77
Par darbiem	Sakāmvārdi	81
Skopais zvirbulis	Jānis Širmanis	82

5. Vasara nāk

Mežā vasarā	Vilis Plūdonis	84
Koklētājs	Tautas pasaka	85
Dziedot mūžu nodzīvoju	Tautas dziesmas	86
Tālā dzimtene	Alfrēds Kvālis	86
Jāņi	Anna Brigadere	87
Par Jāņiem	Tautas dziesmas	89

6. Tēvzeme

Skaistā tēvzeme	Tautas dziesmas	90
Svešumā	Klāra Zāle	90
Lūgšana	J. Ērmanis	91
Latvijas valsts himna	Kārlis Baumanis	91